

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Komparace oceňování cenných papírů podle české legislativy a IFRS
Comparison of Securities Valuation According to the Czech Legislation and
IFRS

Student:	Kateřina Strakošová
Vedoucí diplomové práce:	prof. Ing. Viola Šebestíková, CSc.

Ostrava 2017

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kateřina Strakošová**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně

Téma: Komparace oceňování cenných papírů podle české legislativy a IFRS
Comparison of Securities Valuation According to the Czech Legislation
and IFRS

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Cenné papíry dle české legislativy a IFRS
  3. Srovnání české legislativy a IFRS
  4. Komparační analýza a vyhodnocení rozdílů
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 4. vyd. Brno: BizBooks, 2014. 327 s. ISBN 978-80-265-0149-7.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelských subjektů II*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013. 224 s. ISBN 978-80-248-3141-1.

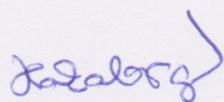
STROUHAL, Jiří. *Oceňování v účetnictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 417 s. ISBN 978-80-7478-366-1.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

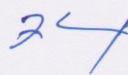
Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Viola Šebestíková, CSc.**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 21.04.2017

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a zdroje, které jsem použila. Přílohy jsem vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 21.04.2017

Strakošová

Kateřina Strakošová

OBSAH

1 ÚVOD	- 5 -
2 CENNÉ PAPÍRY DLE ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS	- 7 -
2.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA CENNÝCH PAPÍRŮ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY	- 7 -
2.2 ÚČTOVÁNÍ A VYKAZOVÁNÍ CENNÝCH PAPÍRŮ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY	- 13 -
2.3 OCEŇOVÁNÍ CENNÝCH PAPÍRŮ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY	- 14 -
2.3.1 OCENĚNÍ CENNÝCH PAPÍRŮ K OKAMŽIKU USKUTEČNĚNÍ ÚČETNÍHO PŘÍPADU	- 14 -
2.3.2 OCENĚNÍ CENNÝCH PAPÍRŮ K ROZVAHOVÉMU DNI	- 15 -
2.4 VYKAZOVÁNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ DLE IAS 32	- 18 -
2.5 METODY OCENĚNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ	- 20 -
2.5.1 HIERARCHIE REÁLNÝCH HODNOT	- 23 -
2.6 KLASIFIKACE FINANČNÍCH NÁSTROJŮ DLE IAS 39	- 26 -
2.7 KLASIFIKACE FINANČNÍCH NÁSTROJŮ DLE IFRS 9	- 28 -
2.8 OCEŇOVÁNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ DLE IAS 39	- 31 -
2.8.1 OCENĚNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ K OKAMŽIKU ROZPOZNÁNÍ	- 31 -
2.8.2 OCENĚNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ V PRŮBĚHU DRŽENÍ	- 32 -
2.9 OCENĚNÍ FINANČNÍCH NÁSTROJŮ DLE IFRS 9	- 33 -
3 SROVNÁNÍ ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS	- 35 -
3.1 SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ K DEFINICÍM FINANČNÍCH NÁSTROJŮ	- 35 -
3.2 SROVNÁNÍ KLASIFIKACE CENNÝCH PAPÍRŮ	- 36 -
3.3 SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ K OCEŇOVÁNÍ	- 37 -
3.3.1 OCENĚNÍ K OKAMŽIKU USKUTEČNĚNÍ ÚČETNÍ PŘÍPADU	- 38 -
3.3.2 OCENĚNÍ K OKAMŽIKU SESTAVENÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY	- 38 -
4 KOMPARAČNÍ ANALÝZA A VYHODNOCENÍ ROZDÍLŮ	- 40 -
4.1 OCENĚNÍ CENNÝCH PAPÍRŮ K OBCHODOVÁNÍ	- 40 -
4.1.1 PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY	- 41 -
4.1.2 PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE IFRS	- 42 -
4.1.3 VYHODNOCENÍ PŘÍSTUPŮ OCEŇOVÁNÍ	- 43 -
4.2 OCENĚNÍ POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ A POHLEDÁVEK	- 44 -
4.2.1 PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE IFRS	- 47 -
4.2.2 VYHODNOCENÍ PŘÍSTUPU K OCENĚNÍ	- 52 -
4.3 OCENĚNÍ DISKONTOVANÝCH DLUHOPISŮ DRŽENÝCH DO SPLATNOSTI	- 53 -
4.3.1 PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY	- 53 -
4.3.2 PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE IFRS	- 58 -

4.3.3	VYHODNOCENÍ PŘÍSTUPŮ K OCENĚNÍ	- 62 -
4.4	OCENĚNÍ REALIZOVATELNÝCH CENNÝCH PAPÍRŮ	- 63 -
4.4.1	PŘÍSTUP K OCENĚNÍ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS	- 64 -
4.4.2	VYHODNOCENÍ PŘÍSTUPŮ K OCENĚNÍ	- 65 -
5	ZÁVĚR	- 67 -
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 69 -
	SEZNAM ZKRATEK	- 71 -
	SEZNAM TABULEK	
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

1 ÚVOD

Problematika oceňování je z hlediska účetnictví klíčovou disciplínou. Samotná tematika oceňování finančních nástrojů v poslední době nabývá zásadnějšího významu a i přesto česká veřejnost o tuto problematiku nejeví přílišný zájem.

V momentě kdy se investor rozhoduje mezi dvěma cennými papíry, první informací, kterou má k dispozici je samotná hodnota cenného papíru. V takovémto případě se zdá rozhodnutí investora jednoznačné, zvolí cenný papír s větší hodnotou, samozřejmě za předpokladu, že budeme abstrahovat od dalších faktorů. Takovýto způsob úvahy je možný pouze v teoretickém modelu za ideálních podmínek. Situace na finančních trzích je však odlišná.

V předchozí úvaze není nijak zohledněna informace, zda hovoříme o tuzemském trhu či nikoliv. Avšak v dnešní době, kdy expanze finančních trhů nezná mezí, je nutné s tímto faktem počítat. Samotné investování je pro mnohé společnosti způsob, jakým zhodnotit přebytečnou likviditu. Díky tomu, že Česká republika přistoupila do evropské unie, vznikla také potřeba sjednotit různorodé přístupy k ocenění finančních nástrojů, a uvolnit tak mezinárodní trh. Znamená to akceptovat v menší či větší míře mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Účetní jednotky tak mají možnost volby, zda přistoupí k problematice oceňování finančních nástrojů dle české legislativy nebo podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Tato možnost volby poskytuje odlišnosti v přístupu k oceňování finančních nástrojů. Způsob, jakým jsou oceňovány finanční nástroje, má dopad na výsledek hospodaření společnosti, a tímto dělá z problematiky ocenění zásadní otázku účetnictví.

Ovšem, ne všechny účetní jednotky jsou vázány povinností respektovat mezinárodní účetní standardy, a tímto nemají všechny informace dostupné na finančních trzích stejnou vypovídací schopnost. Jedním z mnoha důvodů proč není možné stanovit povinnost respektování mezinárodních standardů účetního výkaznictví je fakt, že mezinárodní standardy jsou vytvořeny "pro všechny" a nerespektují daňový řád jednotlivých zemí, včetně České republiky.

Cílem diplomové práce je nejen uvést čtenáře do problematiky oceňování cenných papírů dle české legislativy a dle IFRS, ale především poukázat na odlišnosti mezi oběma systémy a zjistit tak, jak moc se výstupní hodnoty z jednotlivých přístupů liší. Rozebrány jsou oba přístupy od rozlišností samotných pojmů až po samotné ocenění cenných papírů. Zjištěné rozdíly mezi přístupy dle české legislativy a mezinárodními standardy jsou zkoumány z hlediska dopadu na finanční výkazy. Záměrem práce je také vyzdvihnout výhody a nevýhody jednotlivých přístupů.

V současnosti se při oceňování cenných papírů řídíme dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví, především standardem IAS 39 na který bude práce primárně zaměřena. Nicméně standard IAS 39 již brzy pozbude své platnosti a bude nahrazen novým standardem IFRS 9, s účinností od 1.1 2018. Proto součástí této diplomové práce je i tento standard. Zahrnuty jsou proto také kapitoly zabývající se problematikou nového standardu. I přes malý zájem české veřejnosti o toto téma, je potřeba se o tuto změnu zajímat a jistě přinese nový pohled na cenné papíry. Po teoretické stránce je potřeba apelovat na větší vypovídací schopnost finančních výkazů, což mezinárodní standardy účetního výkaznictví poskytují.

2 CENNÉ PAPIRY DLE ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS

2.1 Stručná charakteristika cenných papírů dle české legislativy

Finanční majetek je úhrn všech statků, se kterými účetní jednotka ručí za své závazky a může jimi volně nakládat. Jednou z částí finanční majetku jsou také cenné papíry. Tento pojem není v České republice příliš diskutované téma a nepomáhá tomu ani fakt, že trh s cennými papíry není u nás příliš rozvinut. Jak Strouhal (2010) tvrdí, spousta účetních jednotek si myslí, že se jich jednoduše finanční nástroje netýkají a především ne cenné papíry.

Předtím než se dostaneme k charakteristice cenných papírů je potřeba připomenout nedávné události v české legislativě, které mají na tuto oblast dopad. S příchodem nového občanského zákoníku (dále jen nový občanský zákoník nebo NOZ) pozbyl platnosti zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech (dále jen zákon o cenných papírech). Částečně byl tento zákon zrušen a zbylá část byla zachována a převedena do nového občanského zákoníku. Oproti předchozí právní úpravě je nyní v NOZ zakotvena definice pojmu cenný papír. Ustanovení § 514 NOZ stanovuje cenný papír jako listinu, ve které je zakotven určitý nárok. Právo na tento nárok nelze bez této listiny převést ani uplatnit. Další změnou je dle nového občanského zákoníku fakt že, do kategorie cenných papírů již nadále nespadá zaknihovaný cenný papír, který není představován listinou, ale pouze zápisem v příslušné evidenci. Gürlich (2013) tvrdí, že touto změnou zákona se stávají zaknihované cenné papíry jinou kategorií věcí (nehmotnou věcí).

Cenné papíry jsou obvykle vydávány na řad, doručitele nebo na jméno. Konkrétní náležitosti pro cenný papír jsou dány typem cenného papíru a je možné je najít v novém občanském zákoníku, který jak již bylo zmíněno, nahradil původní zákon o cenných papírech.

Tématika cenných papírů byla také zakotvena v zákoně č. 513/1991Sb., obchodní zákoník, avšak s příchodem nového zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen zákon o obchodních korporacích nebo ZOK), byla část týkající se cenných papírů novelizována.

Na cenné papíry je možné pohlížet z několika hledisek, jimiž jsou, forma, výnos, podoba, postupitelnost, obchodovatelnost, emise, emitent, typologie. Jedním z nich je také hledisko času, přičemž rozhodující je doba jejich splatnosti. Dle tohoto kritéria dělíme cenné papíry na:

- krátkodobé, a
- dlouhodobé.

O krátkodobých cenných papírech lze hovořit, jestliže doba jejich splatnosti je kratší než jeden rok. Jedná se o cenné papíry, jako jsou vlastní akcie či dluhopisy. Dále zde patří ty cenné papíry, které má účetní jednotka úmysl držet za účelem prodeje, avšak nesmí překročit dobu držení o zmíněných 12 měsíců, tedy jeden rok. O krátkodobých cenných papírech je možné mluvit také u těch cenných papírů, které jsou drženy po celou dobu jejich splatnosti, přičemž opět nesmí dojít k překročení 12 měsíční lhůty. Zmíněné cenné papíry jsou vykazovány v rozvahové položce C.IV.3. *Krátkodobé cenné papíry a podíly*. Podle § 12 vyhlášky č. 500/2002 Sb., do této položky řadíme také cenné papíry, u nichž není v okamžiku pořízení znám záměr účetní jednotky.

Naopak o dlouhodobé cenné papíry se jedná v případě, že je jejich splatnost delší než 1 rok, tedy 12 měsíců. Dle § 8 vyhlášky č. 500/2002 Sb., dlouhodobé cenné papíry vykazujeme v položce B.III. *Dlouhodobý finanční majetek*. Podle Šebestíkové (2013) lze dlouhodobé cenné papíry členit dle jejich očekávaného efektu, a to na:

- podíly v kapitálových společnostech, jejichž účelem je generování příjmů v podobě dividend a především ovládnutí a řízení jiné účetní jednotky případně zajišťují podstatný vliv na řízení jiné účetní jednotky,
- podíly v kapitálových společnostech, které především slouží k dosažení dividend či podílů na zisku, kde jsou sledovány zejména menšinové podíly a účasti v podílových fondech,
- dluhové cenné papíry se splatností delší než jeden rok, jejichž účelem je získávání úroků,

- jiný dlouhodobý finanční majetek, například termínované vklady,
- dlouhodobé poskytnuté půjčky a úvěry, které jsou poskytnuty za účelem získání úroků.

Podle hlediska typologie cenné papíry členíme dle záměru, za kterým jsou drženy. Podle tohoto hlediska rozlišujeme cenné papíry majetkové a dluhové.

Dluhové cenné papíry jsou také označovány jako úvěrové. Jsou charakterizovány dle úvěrového vztahu mezi investorem a dlužníkem. Dlužník je emitentem cenných papírů. Dluhový cenný papír zakládá právo investora, tedy majitele, požadovat po dlužníkovi, tedy emitentovi, v dané lhůtě splatnosti, danou peněžní částku. Tato peněžní částka je rovna jmenovité hodnotě dluhového cenného papíru navýšenou o předem stanovenou úrokovou míru. Jsou-li cenné papíry diskontovány je tato úroková míra rovna rozdílu mezi jmenovitou hodnotou a jeho pořizovací cenou. Mezi dluhové cenné papíry patří například vkladové listy, pokladniční poukázky a dluhopisy.

Dluhopisy jsou upraveny v zákoně č. 190/2004 Sb., o dluhopisech (dále jen zákon o dluhopisech). Tento zákon prošel v nedávné době novelizací v podobě zákona č. 137/2014 Sb. Přesto, že tyto úpravy nejsou, z hlediska historie zákona o dluhopisech, nejvýznamnější jak tvrdí Šovar (2014), tak přináší několik podstatných novinek. V předchozí verzi zákona o dluhopisech nebyl dluhopis považován za materiální věc. Avšak nyní je za dluhopis považována jakákoliv věc, která splňuje podmínky vymezené v zákoně o dluhopisech. Aby se jednalo o dluhopis, musí cenný papír obsahovat údaje o identifikaci emitenta, identifikaci vlastníka, výši dlužné částky, tedy jmenovitou hodnotu, okamžik splatnosti, podpis emitenta a způsob určení výnosu. Schválně je uvedeno okamžik splatnosti a nikoliv datum. Zákon totiž nevymezuje, že se musí jednat o konkrétní datum, ale splatnost může být stanovena také určitou událostí, která musí nastat. Mluvíme-li o tom, že je ze zákona nutné jasně vymežit způsob, jakým je stanoven výnos z dluhopisu, neznamená to nutně, že tento údaj musí být uveden přímo na dluhopisu. Podle zákona o dluhopisech je dostačující také odkaz na emisní podmínky, kde je již stanovení výnosu vymezeno. Aby byly všechny podmínky splněny, je

také potřeba, aby se jednalo o zastupitelný cenný papír. Šovar (2014) také upozorňuje na fakt, že v novém § 43 odst. 2 je řešena otázka zda považovat zaknihovaný cenný papír za dluhopis v případě, že stanovenou definici splňuje. Právo věřitele splacení dlužné částky je založeno na tom, zda určitá skutečnost nastane či nikoliv. Příkladem takového to případu je dluh inkorporovaný v cenném papíru, který se stává platným až v případě úpadku emitenta daného cenného papíru. Takovýto nástroj není považován za dluhopis.

Pokladniční poukázka je ve své podstatě druhem dluhopisu. Liší se pouze tím, že emitentem je stát nebo orgány a instituce veřejné správy. Úkolem těchto dluhopisů je pokrytí přechodných nedostatků peněz ve státní kase. Je všeobecně známo, že pokladniční poukázky jsou jedním z nejbezpečnějších druhů investic, co se cenných papírů týče.

Vkladové listy jsou pro změnu emitovány bankovními institucemi. Jejich účelem je potvrzení vkladu peněz do banky, který jste učinili. Vkladové listy mohou mít splatnost v rámci měsíců, ale také až několik let. Podle redakce Peníze.cz se jedná o velmi atraktivní nástroj, jelikož pokud jej budete držet po dobu delší 6 měsíců, bude osvobozen od daně.

Majetkové cenné papíry, nebo také kapitálové cenné papíry zakládají právo na majetku společnosti, která tyto cenné papíry emitovala. Avšak nezakládá právo na splacení investované částky a nemá běžně stanovenou splatnost. Majiteli těchto cenných papírů plynou pravidelné finanční výnosy a přináší mu možnost podílet se na řízení daného podniku, podílet se na zisku a případně na likvidačním zůstatku podniku. Mezi majetkové cenné papíry patří například akcie, poukázky na akcii, podílové listy a zatímní listy.

Akcie je dle § 256 ZOK cenný papír, případně zaknihovaný cenný papír, se kterým je svázáno právo akcionáře podílet se jako společník na řízení společnosti, jejím zisku a likvidačním zůstatku v okamžiku zrušení společnosti s likvidací. Akcie musí dle zákona obsahovat minimálně informace k identifikaci společnosti, jmenovitou hodnotu, údaje o druhu a formě cenného papíru, identifikaci akcionáře a označení, že se jedná o akcii.

Poukázkou na akcii rozumíme dle §1939 NOZ cenný papír, který je na doručitele a jsou s ním spojena veškerá práva upisovatele. Mají stejnou podobu jako akcie, za něž budou následně vyměněny. Poukázka musí obsahovat údaje o firmě a jejím sídle, dále druh, jmenovitou hodnotu, formu, podobu, a počet akcií, za něž bude vyměněna, také částku, která již byla splacena a datum splacení a nakonec také informaci o tom, že se jedná o poukázku. Vydání takovéto poukázky je vázáno podmínkou zaplacení celého upisovaného vkladu a schválení valnou hromadou.

Podílový list je charakterizován §115 NOZ jako cenný papír, s nímž je spojeno právo majitele na část majetku v podílovém fondu, která odpovídá hodnotě podílového listu, a také právo podílet se na výnosu z uvedeného majetku. Listinný podílový list může být pouze ve formě cenného papíru na řad či jméno. Tento cenný papír musí obsahovat minimálně informace nutné k identifikaci podílového fondu, výši jmenovité hodnoty, údaj o druhu a formě, a také označení, že se jedná o podílový list.

Zatímní list je dle §285 ZOK cenný papír na řad. Vydáván je v případě, kdy upisovatel nesplatil celý emisní kurs upsané akcie před zápisem do obchodního rejstříku. Zatímní list musí obsahovat údaje o společnosti, o vlastníkově listu, počet nesplacených akcií a jejich jmenovitou hodnotu, dále údaje o výši nesplacené části emisního kursu a taktéž o výši splacené části emisního kursu. Zatímní list musí být označen slovy "zatímní list" a být schválen v podobě podpisu představenstva.

Směnky jsou specifickým druhem cenných papírů a představují samostatnou kategorii. Ze směnky plyne právo majitele požadovat po dlužníkovi splacení peněžní částky uvedené na směnce. Tento cenný papír je možné pouze postoupit, nikoliv převést. Směnky mají přesně stanovenou podobu a náležitosti, které definuje zákon 191/1950 Sb., směnečný a šekový (dále jen zákon směnečný a šekový). Tedy musí obsahovat alespoň údaje o splatnosti, datum a místo vystavení směnky, místo splatnosti, podpis výstavce, jméno toho, komu má být zaplaceno, označení že se jedná o směnku a také bezpodmínečný slib zaplatit danou peněžní částku. Zákon směnečný a šekový rozlišuje směnky podle několika kritérií, např. podle splatnosti nebo dle

způsobu použití. Jako příklad je možné uvést rozlišení směnek podle jejich splatnosti. Směnka může být splatná na viděnou, na určitý čas po viděné nebo na určitý čas po datu vystavení, případně na určitý den. Směnka, která je splatná na viděnou je splatná při jejím předložení, s tou podmínkou, že je potřeba tak učinit do jednoho roku od vystavení. Směnka splatná na určitý čas po viděné, znamená, že se řídí datem přijetí, od něhož běží lhůta splatnosti. Co se týče směnek splatných na určitý čas po datu vystavení a na určitý den, tak tyto cenné papíry jsou orientovány buďto podle určité lhůty, která běží od dne vystavení nebo podle konkrétního data.

Dalším cenným papírem, který ze své podstaty tvoří samostatnou skupinu, jsou opční listy. Tento cenný papír je dle § 295 ZOK vydán na doručitele a může mít také zaknihovanou podobu. Účelem opčního listu je zachycení práva na upsání emitovaných akcií. Strouhal hovoří o tom, že důvodem pro nákup opčního listu je využití pákového efektu. Tento efekt je využit pro dosažení kursového zisku, tím že si investor zajistí budoucí akciový kurs a potom někdy v budoucnu akcie nakoupí. Opční list musí splňovat dle ZOK několik náležitostí. Jedná se o údaje o firmě a sídle společnosti, druh a počet akcií, jenž budou vydány, lhůtu a podmínky pro uplatnění práva, jmenovitou hodnotu vydaných akcií a také označení, že se jedná o opční list.

Poslední skupinou jsou odvozené cenné papíry, jenž jsou také nazývány jako deriváty. Dle zákona o cenných papírech byly deriváty charakterizovány jako penězi ocenitelná práva a závazky jejichž hodnota se vztahuje k cenným papírům nebo jejichž hodnota je odvozena od cenných papírů, měn nebo kursových indexů apod. Avšak se zrušením zákona o cenných papírech zanikla i tato definice a deriváty zůstaly zakotveny pouze v zákoně č. 254/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, kde se již žádná obecná definice, co to deriváty jsou, již nenachází. Obsažen je pouze výčet těch cenných papírů, které jsou za deriváty považovány.

2.2 Účtování a vykazování cenných papírů dle české legislativy

Jak již bylo zmíněno cenné papíry lze rozlišovat dle doby splatnosti na krátkodobé a dlouhodobé. Podle tohoto kritéria cenné papíry také účtujeme.

Pořízení krátkodobých cenných papírů účtujeme v pořizovací ceně, a to zvýšením hodnoty v účetní skupině č. 25 – *krátkodobé cenné papíry* proti účtu peníze nebo závazky. Chceme-li rozlišit pořízené cenné papíry od ostatních cenných papírů je to možné v rámci účetní skupiny č. 25 – *krátkodobé cenné papíry*.

Prodej krátkodobých cenných papírů se účtuje ve dvou krocích. Úbytek cenného papíru v pořizovací ceně je účtován ve skupině č. 56 – *finanční náklady* proti skupině č. 25 – *krátkodobé cenné papíry*. Druhý krok zachycuje výnos z prodeje cenného papíru. Účtujeme zvýšení hodnoty na účtu pohledávka nebo peníze proti účetní skupině č. 66 – *finanční výnosy*.

Krátkodobé cenné papíry jsou v rozvaze vykazovány ve skupině oběžného majetku v položce C.III. *Krátkodobý finanční majetek*. Oblasti vykazování a účtování krátkodobých cenných papírů se týká problematika nabývání vlastních akcií. Zákon o obchodních korporacích stanovuje podmínky, za kterých je nabytí vlastních akcií umožněno. Podle § 301 ZOK je společnosti umožněno nabýt vlastní akcie, jen byl-li zcela splacen jejich emisní kurs, a jen pokud:

- a) se na nabytí vlastních akcií usnesla valná hromada,
- b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále vlastní, a akcií, které na účet společnosti nabyla jiná osoba jednající vlastním jménem, nezpůsobí snížení vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře, a
- c) společnost má zdroje na vytvoření zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie, je-li vytvoření tohoto fondu podle § 316 vyžadováno.

Nabytí vlastních akcií účtujeme obdobně jako ostatní krátkodobé cenné papíry. V rozvaze tyto cenné papíry vykazujeme v položce A.I.2 *Vlastní podíly* jako minusovou hodnotu.

Dlouhodobé cenné papíry, jak již bylo zmíněno, jsou takové, jejichž doba splatnosti je delší než jeden rok. Při pořízení účtujeme tyto cenné papíry do účetní skupiny č. 04 – *Nedokončený dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek*, kde evidujeme navýšení hodnoty proti závazkům nebo penězům. Následně proúčtujeme z účetní skupiny č. 04 do účetní skupiny č. 06 – *Dlouhodobý finanční majetek*.

Při prodeji cenných papírů účtujeme snížení v účetní skupině č. 06 – *Dlouhodobý finanční majetek* oproti finančním nákladům v účetní skupině č. 56 – *Finanční náklady*. Podobně jako u krátkodobých cenných papírů v druhém kroku zaúčtujeme finanční výnos z prodeje cenných papírů oproti pohledávce.

V účetní skupině č. 06 – *Dlouhodobý finanční majetek* účtujeme dále zvýšení reálné hodnoty cenných papírů. Veškeré dlouhodobé cenné papíry jsou v rozvaze vykazovány v položce A. III. *Dlouhodobý finanční majetek*.

2.3 Oceňování cenných papírů dle české legislativy

K zaúčtování cenných papírů je nutné znát správnou hodnotu těchto finančních nástrojů. Způsoby, jakými oceňujeme finanční majetek, jsou zakotveny v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen zákon o účetnictví nebo ZoÚ). Dle tohoto zákona rozlišujeme ocenění v okamžiku uskutečnění účetního případu a ocenění k rozvahovému dni.

2.3.1 Ocenění cenných papírů k okamžiku uskutečnění účetního případu

Cenné papíry dle § 25 ZoÚ oceňujeme pořizovací cenou. Tato cena zahrnuje jednak cenu pořízení, a dále veškeré náklady, které lze považovat jako související s pořízením. Těmito náklady se rozumí například burzovní poplatky, provize makléřům nebo poradcům, a také emisní ážio. Je důležité upozornit na to, že mezi náklady související s pořízením nelze považovat úroky z úvěrů na pořízení cenných papírů nebo náklady vynaložené na jejich držbu.

Jestliže byly cenné papíry nabyty bezúplatně, pak jsou oceňovány reprodukční pořizovací cenou. Tuto cenu můžeme definovat jako cenu, za níž by bylo možné majetek pořídit, v době kdy o něm účtujeme.

V případě, že byly cenné papíry nabyty protihodnotou za nepeněžitý vklad vložený do obchodní společnosti, jsou oceněny na základě zůstatkové hodnoty nepeněžitého vkladu.

U stejného druhu cenných papírů se za způsob ocenění dle § 25 ZoÚ „považuje o ocenění cenou, který vyplyne z ocenění jejich úbytků cenou zajištěnou váženým aritmetickým průměrem nebo způsobem, kdy první cena pro ocenění přírůstku majetku se použije jako první cena pro ocenění úbytku majetku“ neboli metoda FIFO.

2.3.2 Ocenění cenných papírů k rozvahovému dni

Cenné papíry oceňujeme k rozvahovému dni reálnou hodnotou. Dle zákona o účetnictví je reálnou hodnotou daného cenného papíru jeho tržní hodnota, která je vyhlášena na evropském regulovaném trhu nebo na trhu zahraničním, jenž je obdobný regulovanému trhu. Takto stanovená tržní hodnota musí vycházet z hodnoty, která se nejvíce blíží okamžiku ocenění, a zároveň nejpozději k okamžiku ocenění. Na regulovaném trhu je tržní hodnotou závěrečná cena vyhlášena v den ocenění. V případě, že stanovujeme tržní hodnotu ze zahraničního regulovaného trhu nebo zahraničního trhu, jenž je obdobný tomu regulovanému, pak je tržní hodnotou poslední vyhlášený kurz. V momentě kdy je cenný papír obchodován na několika trzích, pak vycházíme z nejnižší ceny, která byla na těchto trzích dosažena, v daný pracovní den.

Dále je možné stanovit reálnou hodnotu na základě odhadu nebo posudku znalce, a to v případech, kdy není tržní hodnota známa nebo nemá dostatečnou vypovídací schopnost. Tím se rozumí nedostatečné přiblížení k reálné hodnotě.

Některé cenné papíry jsou výjimkou a reálnou hodnotou je neoceňujeme. Do této kategorie patří:

- cenné papíry držené do splatnosti,
- cenné papíry představující účast v ovládané osobě nebo v osobě pod podstatným vlivem,
- cenné papíry emitované účetní jednotkou,

- dluhopisy, které nejsou určeny k obchodování.

Cenné papíry, které představují účast v ovládané osobě nebo v osobě pod podstatným vlivem, přeceňujeme ekvivalenční metodou.

Nicméně mohou nastat situace, kdy není možné cenný papír ocenit dle výše uvedených postupů. V takovém to případě je potřeba postupovat dle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku. Tento zákon vymezuje postup pouze pro dvě situace, které mohou nastat. V prvním případě hovoříme o situaci, kdy cenný papír je obchodovaný na trhu, avšak nikoliv v den kdy oceňujeme. Tedy, pokud nebyl cenný papír obchodovaný v den ocenění, pak vycházíme z posledního závěrečného kurzu vyhlášeným na trhu v období předcházející 30 dnů přede dnem ocenění. Jestliže nebyl cenný papír obchodovaný ani v tomto období, ocenění vychází z nejnižší hodnoty, které bylo dosaženo ve stejném období, na jiném převodním místě v České republice.

Cenné papíry obchodované na zahraničních trzích taktéž oceňujeme dle vyhlášeného kurzu ke dni ocenění, avšak pokud není tento údaj k dispozici, je možné vycházet z poslední vyhlášené ceny daného cenného papíru. V případě, kdy je cena vyhlášena na více zahraničních trzích, slouží k ocenění ta nejnižší z nich.

V druhém případě je vymezen postup ohledně ocenění cenných papírů, které nejsou obchodovány na evropském regulovaném trhu či zahraničním trhu, jenž je obdobný tomu regulovanému a cenných papírů nepřijatých k obchodování. Zde už je nutné rozlišovat jednotlivé druhy cenných papírů. Pokud budeme hovořit o akciích, pak pro ocenění použijeme vzorec, jenž v čitateli obsahuje vlastní jmění akciové společnosti a ve jmenovateli počet vydaných akcií. Hodnota vlastního jmění akciové společnosti musí vycházet z účetní závěrky za předchozí období.

Dluhopisy s připojeným kupónem určující výnos, případně stanovení výnosu oceňujeme jmenovitou hodnotou dluhopisu. K této hodnotě musíme připočíst hodnotu úroků, na které má majitel právo ke dni ocenění. U těchto

dluhopisů je taktéž možné do jejich ceny zahrnout další očekávané výnosy, je-li možné tyto výnosy ocenit.

Dluhopisy, jejichž úrokový výnos je stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou a emisním kurzem, oceníme na základě jejich jmenovité hodnoty. Tuto hodnotu musíme dále snížit o poměrnou část z rozdílu mezi průměrným emisním kurzem a jmenovitou hodnotou do doby splatnosti. Poměrná část se určí jako podíl počtu dní ode dne ocenění do dne splatnosti dluhopisu a celkové doby splatnosti dluhopisu určené ve dnech, jak stanovuje zákon č. 151/1997, Sb., o oceňování (dále jen zákon o oceňování).

Dále zákon vymezuje ocenění neobchodovaných směnec. Tento druh cenných papírů je oceněn dle jejich jmenovité hodnoty. Směnku opatřenou úrokovou doložkou oceníme jmenovitou hodnotou upravenou o daný úrok.

Podílové listy oceňujeme dle toho, zda se jedná o podílové listy otevřených podílových fondů či jde o podílové listy uzavřených fondů. První jmenované podílové listy oceníme částkou, kterou emitent zaplatí za vrácený podílový list v daný den, ke kterému oceňujeme. Tato hodnota je ve výši podílu daného podílového listu snižena o závazky podílového fondu. Hodnota podílového listu může být také snižena o jakýsi poplatek, který je uplatněn v okamžiku vrácení podílového listu. Výše tohoto poplatku je uveden ve statutu otevřeného fondu. Ovšem pokud emitent v den ocenění neproplácí vrácení podílového listu, pak je podílový list oceněn poslední cenou, která byla proplacena při vrácení takového podílového listu. Druhé uvedené podílové listy, tedy podílové listy uzavřených podílových fondů, oceníme stejným způsobem jako akcie.

Způsob ocenění je stanoven taktéž pro zatímní listy. Jejich ocenění vychází z hodnoty splaceného vkladu navýšenou o emisní ážio, jenž se váže ke dni ocenění. Dále se zákon o oceňování zmiňuje o cenných papírech, které vyjadřují právo na vydání zboží. Tyto cenné papíry oceníme cenou zboží, na které se dané právo vztahuje.

Ostatní cenné papíry, které nebyly konkrétně zmíněny, oceňujeme cenou obvyklou. Definice ceny obvyklé dle zákona o oceňování zní: Obvyklou cenou

se rozumí taková cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby, a to v obvyklém obchodním styku v tuzemsku, který se uskuteční ke dni ocenění.

Je důležité si uvědomit, že veškeré dividendy a úroky, které jsou zahrnuty v rámci ocenění do cen cenných papírů, jsou sníženy o srážkovou daň.

2.4 Vykazování finančních nástrojů dle IAS 32

Předtím než se pustíme do klasifikace a oceňování finančních nástrojů podle IFRS je potřeba si říci, co to dle mezinárodních standardů vlastně finanční nástroje jsou. Podle standardu IAS 32 je finančním nástrojem smlouva, konkrétně jakákoliv smlouva, jenž dává za vznik finančnímu aktivu jedné účetní jednotky a zároveň vzniká finanční závazek, případně kapitálový nástroj jiné účetní jednotky. Jako finanční aktiva jsou vnímána kapitálový nástroj jiné účetní jednotky, hotovost, smluvní právo a smlouva, která může být nebo bude vypořádána vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky. Za finanční aktivum může být smluvní právo považováno pouze v případě, že se jedná o právo přijmout hotovost, případně jiné finanční aktivum od jiné účetní jednotky nebo právo směnít finanční aktiva či závazky s jinou účetní jednotkou, za takových podmínek, jež jsou pro účetní jednotku potencionálně výhodné. Co se týče smlouvy, která může být nebo bude vypořádána vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky, tu lze za finanční aktivum považovat pouze za podmínky, že se nejedná o derivát, za který by účetní jednotka mohla být povinna přijmout proměnný počet vlastních kapitálových nástrojů. Druhá podmínka zní, smlouva může být považována za finanční aktivum, jestliže se jedná o derivát, který může být či bude vypořádán jinak než směnou pevné částky hotovosti nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů účetní jednotky. Příkladem finančního aktiva může být pohledávka z obchodního styku, směnky nebo dluhopisy.

O finančním závazku budeme hovořit v případě, že se jedná o smluvní závazek nebo smlouvu, která může být nebo bude vypořádána vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky. Pro smluvní závazek jsou stanoveny podmínky, že se jedná o závazek dodat hotovost nebo jiné finanční aktivum

jiné účetní jednotce nebo o závazek směnit finanční aktivum nebo finanční závazek s jinou jednotkou za podmínek, jež jsou pro účetní jednotku potenciálně nevýhodné. Smlouva, která bude nebo může být vypořádána vlastními kapitálovými nástroji účetní jednotky, splňuje definici finančního závazku pouze v případě, že se jedná o nederivát, za který účetní jednotka může být povinna dodat proměnný počet vlastních kapitálových nástrojů nebo se jedná o derivát, který může být vypořádán jinak než směnnou pevné částky hotovosti nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů účetní jednotky. Samotný standard IAS 32 upozorňuje na fakt, že pojmy smlouva a smluvní odkazují dohodu, které se smluvní strany nemohou vyhnout, protože je právně vymahatelná, tudíž finanční nástroj nemusí mít nutně písemnou podobu. Příkladem finančního závazku je závazek z obchodních vztahů, směnky nebo dluhopisy.

Kapitálový nástroj je dle standardu IAS 32 smlouva, která dokládá zbytkový podíl na aktivech účetní jednotky po odečtení všech jejích závazků. Může se tedy jednat o finanční nástroj, který nezahrnuje smluvní závazek dodat hotovost nebo jiné finanční aktivum jiné účetní jednotce nebo závazek směnit finanční aktivum či závazek s jinou účetní jednotkou za podmínek, které jsou pro emitenta potenciálně nevýhodné. Dále takovýto nástroj musí být buďto nederivátem, který nezahrnuje emitentův smluvní závazek dodat proměnný počet vlastních kapitálových nástrojů nebo je to derivát, který může být vypořádán pouze směnnou pevné částky hotovosti nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů emitenta. Aby se jednalo o kapitálový nástroj, musí finanční nástroj splňovat obě výše uvedené podmínky. Příkladem kapitálového nástroje jsou kmenové akcie bez možnosti prodeje.

Každý emitent finančního nástroje je povinen klasifikovat nástroj při prvotním rozpoznání jako jeden z uvedených nástrojů, tedy jako finanční aktivum, finanční závazek nebo kapitálový nástroj.

2.5 Metody ocenění finančních nástrojů

Metody ocenění finančních nástrojů jsou v rámci IFRS jsou natolik významné, že bude této tématice věnována samostatná kapitola.

Metoda ocenění aktiv a závazků v amortizovaných nákladech je také nazývána metodou zůstatkové ceny. V IFRS jsou pohledávky a závazky držené do splatnosti (až na několik výjimek, které jsou přeceněny v reálné hodnotě) jsou přeceněny převážně odúročené. Diskontování je potřeba pouze v případě, že působení faktoru času je významné. Metoda ocenění amortizovanými náklady spočívá v ocenění odúročenou hodnotou budoucích peněžních toků prostřednictvím zjištěného vnitřního výnosového procenta. Postup je tedy takový, že při prvotním rozpoznání je aktivum zachyceno v odúročené hodnotě. Následně je aktivum postupně navyšováno o adekvátní výnosový úrok. V případě závazku jde o navýšení o nákladový úrok. Navyšování hodnoty probíhá tak, že v době splatnosti je hodnota aktiva rovna hodnotě nominální. Tím, že jsou úroky rozlišeny dle časového hlediska je následně možné je zaúčtovat do správného období, a sledovat tak vynaložení zdrojů.

V praxi je často zaměňována metoda amortizovaných nákladů s metodou současné hodnoty. Obě tyto metody jsou založeny diskontování budoucích čistých peněžních toků, tedy na faktoru času. Pokud však budeme chápat pojem současná hodnota jako hodnotu, kterou můžeme zjistit na současném trhu, pak tyto pojmy nelze zaměnit. Dvořáková (2014) uvádí názorný příklad: Ocenění dluhopisu drženého do splatnosti metodou amortizovaných nákladů bude vycházet při určení úrokové míry (vnitřního výnosového procenta) z pořizovacích nákladů a budoucích smluvených peněžních toků, které z dluhopisu jeho držitel obdrží – tedy v podstatě z tržních podmínek platných ke dni prvotního ocenění dluhopisu. Naopak při ocenění dluhopisu k obchodování v případě, že není k dispozici cena dluhopisu kótovaná na aktivním trhu, se bude při každém ocenění stanovovat tržně určená úroková míra, která umožní prostřednictvím výpočtu současné hodnoty dluhopisu určit reálnou hodnotu dluhopisu – hodnotu, kterou dluhopis má v současné době a za kterou by mohl být například prodán.

Ocenění metodou fair value je natolik významné, že byl vytvořen samostatný standard IFRS 13, který o této problematice pojednává. Podstatou fair value je zachycení aktiva (závazku) v hodnotě, která odpovídá skutečnosti, aby podávala věrný a poctivý obraz, tedy vylučuje subjektivní vlivy konkrétní účetní jednotky. Mezinárodní standard IFRS 13 definuje reálnou hodnotu jako cenu, která by byla získána z prodeje aktiva nebo zaplacená za převzetí závazku v rámci řádné transakce mezi účastníky trhu ke dni ocenění.

Standard IFRS 13 je založen na několika předpokladech. Jedním z nich je předpoklad, že prodej aktiva či závazku se uskuteční na hlavním trhu nebo na trhu nejvýhodnějším pro dané aktivum či závazek. O hlavním trhu je řeč pokud se jedná o trh s největším objemem a úrovní aktivity pro dané aktivum či závazek. Nejvýhodnější trh je pak trh, na kterém za prodej konkrétního aktiva či závazek získáme maximální částku nebo toto aktivum či závazek koupíme za částku minimální. Tento předpoklad nebo zásada, ale neznamena, že účetní jednotka bude dnem i nocí prohledávat všechny trhy a zjišťovat zda některý z nich nenabízí výhodnější podmínky. Také to neznamena, že účetní jednotka by toto aktivum či závazek měla na trhu být schopna prodat. Úkolem účetní jednotky je vyhodnotit informace o trzích, které jsou běžně dostupné. Primární je vždy cena na hlavním trhu, i přesto, že jiný trh nabízí výhodnější cenu. Jakmile si účetní jednotka zvolí trh, z něhož bude čerpat informace, je důležité, aby k tomuto trhu měla přístup ke dni ocenění. Samotný standard IFRS 13 připouští, že hlavní či nejvýhodnější trh se může pro různé účetní jednotky lišit.

Smyslem standardu IFRS 13 je zachycení aktiva či závazku v jeho skutečně reálné hodnotě. Z tohoto důvodu do této ceny nezahrnujeme transakční náklady. Tyto náklady nevyplývají z charakteristiky daného aktiva či závazku, ale spíše vypovídají o tom, jakým způsobem účetní jednotka uzavře transakci.

V případech kdy není možné stanovit fair value podle aktivního trhu popisuje standard další způsoby jak aktivum či závazek ocenit. Mezi hlavní techniky pro stanovení reálné hodnoty patří tržní přístup, nákladový přístup a

výnosový přístup. Takzvaný tržní přístup byl již popsán výše, zbývají nám tedy ještě další dvě možnosti jak stanovit reálnou hodnotu aktiva či závazku.

Nákladový přístup je založen na faktu, že žádný účastník trhu nezaplatí za opotřebované aktivum více než by jej stálo pořízení aktiva v bezvadném stavu. Reálná hodnota tedy vychází z hodnoty aktiva na trhu upravenou o zastarání. Tato metoda je používána především pro stanovení reálné hodnoty pro nehmotná aktiva, která jsou používána v kombinaci s dalšími aktivy či závazky.

Nákladový přístup není pro cenné papíry příliš běžný. Pro ocenění cenných papírů je obvyklejší výnosový přístup. Tento přístup je založen na diskontování budoucích peněžních toků, které můžeme od daného aktiva či závazku očekávat. Patří zde techniky oceňování pomocí současné hodnoty, metoda zvýšených výnosů za více období nebo různé modely pro oceňování opcí.

Techniky oceňování pomocí současné hodnoty se od sebe navzájem liší tím, jak zachycují jednotlivé prvky současné hodnoty. Dle standardu IFRS 13 (odst. B12) se jedná o tyto prvky:

- *„odhad budoucích peněžních toků oceňovaného aktiva nebo závazku;*
- *očekávání možných odchylek v částce nebo časovém průběhu peněžních toků představující nejistotu plynoucí z těchto peněžních toků;*
- *časová hodnota peněz vyjádřená sazbou bezrizikových peněžních aktiv, která mají splatnost nebo trvání, jež se shoduje s obdobím, k němuž se vztahují příslušné peněžní toky a nepředstavují pro držitele ani nejistotu z hlediska časového průběhu, ani riziko neplnění závazku (tj. bezriziková úroková sazba);*
- *cena za nejistotu plynoucí z peněžních toků (tj. riziková prémie);*
- *další faktory, které by účastníci trhu vzali v úvahu za daných okolností;*
- *v případě závazku, riziko neplnění týkající se tohoto závazku, včetně vlastního úvěrového rizika účetní jednotky (tj. dlužníka).“*

Standard IFRS 13 (odst. B14) dále popisuje obecné zásady, kterými se techniky současné hodnoty řídí:

- „peněžní toky a diskontní sazby by měly odrážet předpoklady, které vy účastníci trhu použili při stanovení ceny daného aktiva nebo závazku;
- peněžní toky a diskontní sazby by měly zohledňovat pouze faktory přiřaditelné oceňovanému aktivu nebo závazku;
- za účelem zamezení dvojímu započtení nebo opomenutí vlivu rizikových faktorů by diskontní sazby měly odrážet předpoklady, které jsou konzistentní s těmi obsaženými v peněžních tocích. Například diskontní sazba, která odráží nejistotu v očekávání ohledně budoucího neplnění závazků je přiměřená, pokud se použijí smluvní peněžní toky úvěru (tj. techniky úpravy diskontní sazby). Tatáž sazba by neměla být používána, pokud jsou uplatňovány očekávané (tj. pravděpodobnostně vážené) peněžní toky (tj. technika očekávané současné hodnoty), neboť očekávané peněžní toky již odrážejí předpoklady týkající se nejistoty související s budoucím neplněním závazků; měla by tedy místo toho použita diskontní sazba souměřitelná s rizikem plynoucím z očekávaných peněžních toků;
- předpoklady týkající se peněžních toků a diskontních sazeb by měly být vnitřně konzistentní. Například nominální peněžní toky, které zahrnují vliv inflace, by měly být diskontovány sazbou, která zahrnuje vliv inflace. Nominální bezriziková úroková sazba zahrnuje vliv inflace. Reálné peněžní toky, které nezahrnují vliv inflace, by měly být diskontovány sazbou, která nezahrnuje vliv inflace. Podobné peněžní toky po zdanění měly být diskontovány za použití diskontní sazby po zdanění. Peněžní toky před zdaněním by měly být diskontovány sazbou odpovídající těmto peněžním tokům;
- diskontní sazby by měly být v souladu se základními ekonomickými faktory měny, ve které jsou vyjádřeny peněžní toky.“

2.5.1 Hierarchie reálných hodnot

Vzhledem k tomu, že samotný standard umožňuje různé způsoby stanovení reálné hodnoty, mohlo by docházet k tomu, že ve výsledku by vlastně reálná hodnota neměla dostatečnou vypovídací schopnost. Z tohoto důvodu byla standardem vytvořena hierarchie reálných hodnot. Vstupy hodnot jsou členěny do tří úrovní, přičemž úroveň jedna má nejvyšší důležitost.

Vstupy na úrovni 1

Vstupy na úrovni jedna jsou kótované ceny na aktivních trzích pro identická aktiva či závazky. Tyto ceny jsou vždy neupravené mimo několik výjimek. Tedy pokud účetní jednotka vlastní větší počet podobných aktiv či závazků, přičemž jejich cena je dostupná na aktivním trhu, ale zjištění ceny pro každé jednotlivé aktivum či závazek by bylo obtížné. Dále je možné vstup upravit pokud se jedná o takovou položku, která je velice specifická pro dané aktivum či závazek a je nutné o její hodnotu upravit vstup. Nebo v případech kdy kótovaná cena na trhu nepředstavuje reálnou hodnotu. Avšak jakmile je použita metoda ocenění z nižší úrovně, byť jej povoluje současná úroveň, je automaticky tento vstup zařazen do nižší úrovně.

Vstupy na úrovni 2

Vstupy na úrovni dvě jsou takové, které nespádají do úrovně jedna a jsou přímo či nepřímo pozorovatelné pro dané aktivum či závazek. Dle standardu IFRS 13 (odst. 82) vstupy na úrovni dvě zahrnují:

- kótované ceny podobných aktiv či závazků na aktivních trzích;
- kótované ceny identických či podobných aktiv či závazků na trzích, které nejsou aktivní;
- vstupní veličiny jiné než kótované ceny, které jsou pozorovatelné pro aktivum či závazek, například:
  - úrokové sazby a výnosové křivky pozorovatelné v běžně kótovaných intervalech;
  - předpokládané hodnoty volatility a
  - úvěrové marže;
- tržně podpořené vstupy.

Stejně jak již bylo zmíněno výše, jakmile je vstup upraven, v tomto případě o významný nepozorovatelný vstup, je automaticky tato metoda zařazeno do nižší úrovně, tedy úrovně tři.

Pro snadnější pochopení uvádí samotný standard IFRS 13 (odst. B35c) příklad:

Úrokové swapy s úrokovou sazbou typu přijetí pevné sazby a platba proměnlivé sazby na základě nejvýhodnější úrokové sazby konkrétní banky. Vstupem na úrovni 2 by byla nejvýhodnější sazba této banky odvozená prostřednictvím extrapolace za předpokladu, že extrapolované hodnoty jsou potvrzeny pozorovatelnými tržními údaji, například korelací s úrokovou sazbou, která je pozorovatelná v podstatě po celou dobu trvání swapu.

Vstupy na úrovni 3

Vstupy na úrovni tři jsou nepozorovatelné veličiny, které ovlivňují aktivum či závazek. Tato úroveň slouží pro aktiva či závazky jejich aktivita ke dni ocenění je slabá nebo dokonce žádná. Podstat ocenění je stále stejná, vychází ze vstupní ceny ke dni ocenění z pohledu účastníka trhu. Avšak vstupní cena je v této úrovni ovlivněna nepozorovatelnými vstupy, které pracují s předpoklady “co by, kdyby” tato aktiva či závazky byly aktivními. Nepozorovatelné vstupy zahrnují také předpoklady ohledně rizika. Účetní jednotka získává tyto nepozorovatelné vstupy z nejlepších dostupných informací, avšak není vyloučeno, aby využila vlastních informací. V takovém případě je ale potřeba porovnat vlastní informace účetní jednotky s těmi dostupnými a posoudit, zda se významně neliší. Vzniklý rozdíl mezi vlastními informacemi účetní jednotky a těmi nejlepšími dostupnými informacemi je samozřejmě nutné zohlednit. Je potřeba zdůraznit, že standard IFRS 13 v žádném případě nepožaduje vynaložení nadměrného či nelogického úsilí k získání těchto informací.

Jako příklad vstupu na úrovni 3 uvádí standard IFRS 13 (odst. B36c):

Peněžotvorná jednotka. Vstupem na úrovni 3 by byla finanční prognóza (např. peněžních toků nebo zisku či ztráty) vypracovaná za použití vlastních údajů účetní jednotky, pokud nejsou k dispozici žádné přiměřené informace, které by naznačovaly, že účastníci trhu by použili odlišné předpoklady.

2.6 Klasifikace finančních nástrojů dle IAS 39

Jak již bylo zmíněno, klasifikaci jednotlivých finančních nástrojů lze provést z několika různých hledisek. Mezinárodní účetní standard IAS 39 pohlíží na tyto nástroje například z hlediska času, kdy je rozlišuje do dvou skupin, a to na finanční nástroje dlouhodobé a krátkodobé. Nebo je možné je členit na kapitálové a dluhové. A pokud bychom chtěli skupiny více rozčlenit tak na finanční pohledávky, finanční závazky, deriváty, cenné papíry apod. Nicméně pro účely ocenění je pro nás z hlediska standardu IAS 39 důležitý spíše účel, za jakým jsme si tento finanční nástroj pořídili, nikoliv jeho charakteristické vlastnosti.

Dle tohoto standardu jsou definovány tyto kategorie:

- Finanční aktiva a závazky přeceňované na fair value s dopadem do výsledku hospodaření (FVPL),
- poskytnuté úvěry a pohledávky (LR),
- investice držené do splatnosti (HTM),
- realizovatelná finanční aktiva (AFS),
- ostatní finanční závazky.

První zmiňovaná skupina je označována zkratkou FVPL (financial assets/liability at fair value through profit or loss) a spadá zde finanční aktivum či závazek, který je určen k obchodování. Přesněji řečeno jedná se pouze o ty aktiva či závazky, jenž jsou určeny k prodeji v blízké budoucnosti, případně i v delším časovém horizontu, ale musí stále sloužit k dosahování zisku. Do této skupiny patří také deriváty, nicméně tyto deriváty nesmí sloužit jako finanční záruka nebo zajišťovací derivát.

Další skupinou jsou poskytnuté úvěry a pohledávky, označovány zkratkou LR (loans and receivables). Zde hovoříme o finančních aktivech, jenž mají pevně stanovené platby, a zároveň nejsou kótovány na aktivním trhu. Nesmí se však jednat o derivát.

Skupina finančních nástrojů pod zkratkou HTM (held-to-maturity investments) obsahuje investice držené do splatnosti. Dle IAS 39 jsou HTM charakterizovány jako finanční aktiva s pevně stanovenými platbami, pevně

stanovenou dobou splatnosti, které podnik hodlá držet do konce splatnosti. Opět se nesmí jednat o derivát.

Následuje skupina finančních nástrojů označována jako AFS (available-for-sale financial assets). Do této skupiny patří realizovatelná finanční aktiva, která jsou nejen realizovatelná, ale zároveň nespádají do žádné z předchozích kategorií. Opět zde nespádají deriváty. Přehledně viz tabulka č. 2.1.

Poslední zmíněná skupina označena jako ostatní závazky je sice součástí výčtu skupin v rámci standardu IAS 39, avšak problematika této skupiny je řešena ve standardu IAS 32 a standard IAS 39 se o ni zmiňuje pouze v rámci úplnosti.

Nejtěžším úkolem účetní jednotky, je učinit rozhodnutí o zařazení finančního nástroje do správné skupiny. Na první pohled se může zdát, že jednotlivé skupiny finančních nástrojů jsou jednoznačně vymezeny a zařazení daného aktiva či závazku není takový problém. Opak je, ale pravdou a toto rozhodnutí může mít poměrně velký dopad na výsledek našeho hospodaření. Pro usnadnění této skutečnosti je možné se orientovat dle rozhodovacího diagramu (viz příloha č.1).

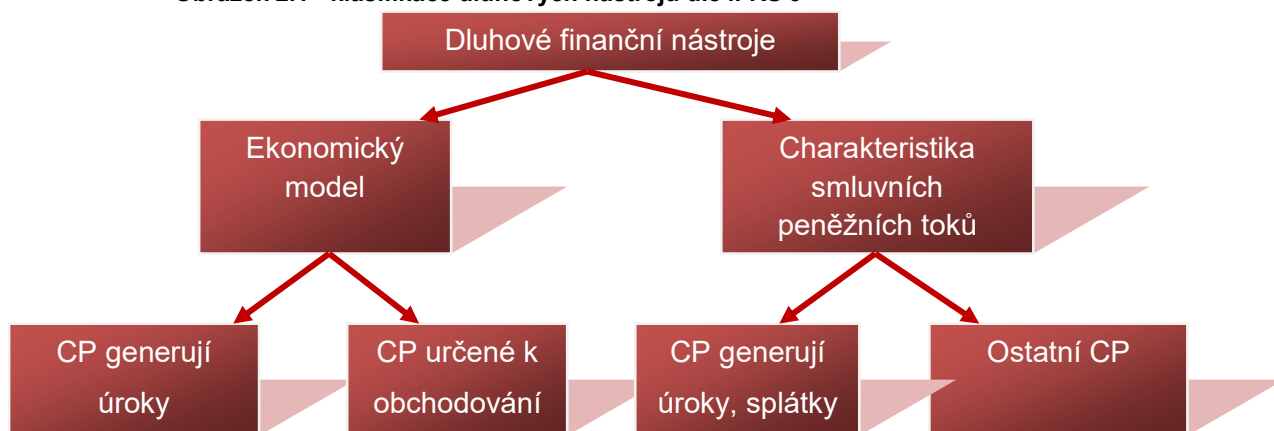
Z diagramu je už na první pohled patrné, že jakmile odpovíme na otázku zda je aktivum obchodovatelné nedostaneme jednoznačnou odpověď, kam aktivum zařadit. Mezi skupinami HTM a LR existuje totiž tenká hranice. Jak již bylo zmíněno výše, do skupiny LR řadíme pouze ty pohledávky, které nejsou veřejně obchodovatelné a do skupiny HTM zařazujeme cenné papíry, které jsou drženy do splatnosti a splňují další kritéria. Účetní jednotka má tedy možnost volby. Pokud daný cenný papír není veřejně obchodovatelný, může spadat do skupiny LR nebo jej účetní jednotka bude považovat spíše za aktivum spadající do skupiny HTM. Tato tenká hranice skýtá více možností pro zařazení aktiva, nicméně i přesto si musí účetní jednotka dávat pozor, aby bylo aktivum zařazeno správně. Do skupiny HTM mohou být sice zařazeny cenné papíry, které jsou vhodné také pro skupinu LR, ale pouze za podmínky, že dlužník nemá možnost splatit dluh dříve než je sjednaná doba splatnosti.

2.7 Klasifikace finančních nástrojů dle IFRS 9

Nový standard IFRS 9 má nahradit stávající standard IAS 39 s účinností od roku 2018. Nová úprava přináší v oblasti klasifikace finančních nástrojů zjednodušení. Zatímco v rámci IAS 39 byli finanční nástroje členěny především dle účelu, za jakým byly drženy, ve standardu IFRS 9 jsou již tyto nástroje členěny spíše dle jejich charakteru. Slovíčko spíše je zde na místě, přesto že se na první pohled může zdát, že model rozlišuje jednotlivé finanční nástroje pouze dle jednoho kritéria, opak je pravdou. Standard IFRS 9 si zakládá na tom, že sice rozlišuje jednotlivé skupiny především dle jejich charakteru, avšak bere v potaz i další důležité informace.

To tedy znamená, že rozlišujeme dvě základní skupiny, nástroje dluhové a kapitálové. Každá z těchto kategorií je dále členěna. Dluhové nástroje rozlišujeme na základě dvou kritérií. Prvním z nich je takzvaný business model (ekonomický model) pro řízení finančních aktiv. Pomocí tohoto kritéria rozlišujeme aktiva dle jejich užitku pro účetní jednotku. První podskupinou jsou aktiva, jejichž užitkem je zisk v podobě úroků. Druhou takovou skupinou jsou aktiva, jejichž účelem je prodej ještě před dobou splatnosti. Druhé zmiňované kritérium je založeno na charakteristikách smluvních peněžních toků z finančního aktiva. Jednodušeji řečeno, dle tohoto kritéria rozlišujeme dluhové nástroje, které přinášejí pouze úroky a splátky jistiny a na ostatní dluhové nástroje. Přehledně viz obrázek 2.1.

Obrázek 2.1 - klasifikace dluhových nástrojů dle IFRS 9

Zdroj: vlastní zpracování

Kapitálové nástroje dělíme jednoduše na ty, které jsou určené k obchodování a na ostatní nástroje. Pokud to tedy shrneme, standard IFRS 9 rozlišuje v podstatě pouze dvě skupiny finančních nástrojů, a to finanční aktiva, která držíme, protože generují zisk v podobě úroků a splátek, a na ostatní finanční aktiva. Pojmem ostatní finanční aktiva jsou myšleny dluhové nástroje určené k obchodování a všechny kapitálové nástroje.

Klasifikace finančních závazků není u IFRS 9 odlišná od té předchozí, jenž vymezuje IAS 39.

Pojďme se blíže podívat na business model. Kategorie 'hold to collect' zahrnuje aktiva či závazky jejichž účelem je přínos v podobě úroků. Vychází se tedy z předpokladu, že tyto aktiva či závazky hodlá účetní jednotka držet do jejich splatnosti. Přesto, že je tato skupina vymezena poměrně jednoznačně, neznamena to odepření možnosti dané aktivum či závazek prodat. Standard připouští možnost, že finanční nástroj zařadíme správně do této skupiny i v případě, kdy je někdy v budoucnu očekáváno, že dojde k prodeji. Také popisuje konkrétní aspekty, které je třeba v takovéto situaci vzít v úvahu:

- historická četnost, načasování a hodnota prodejů,
- důvod k prodeji,
- očekávání ohledně budoucí četnosti prodejů.

Prodeje samy o sobě nejsou business modelem stanoveny, a proto nemohou být posuzovány odděleně. Podklady, které mají pro účetní jednotky vypovídací schopnost, jsou především informace o prodejích minulých a informace o očekávaných prodejích v budoucnu, způsob jakým jsou peněžní toky utvářeny a informace o tvorbě hodnoty. Aktivita v oblasti řízení úvěrového rizika, jejichž cílem je minimalizovat potenciální ztráty nejsou v rozporu s tímto modelem. Příkladem může být prodej aktiva z důvodu, že již nesplňuje podmínky specifikované ve smlouvě, jelikož došlo ke zvýšení úvěrového rizika. Některé prodeje či transfery finančních nástrojů před dobou splatnosti, které nesouvisí s řízením úvěrového rizika mohou být v souladu s business modelem v případě, že k nim dochází zřídka a jsou nevýznamné hodnoty, a to jak jednotlivě tak v souhrnu. Nicméně pojmy nevýznamné a zřídka nejsou striktně definovány, tudíž vzniká problém jak si tyto pojmy vyložit. Účetní

jednotka se musí rozhodovat pouze na základě skutečnosti a okolností. V momentě kdy dojde nárůstu frekvence prodejů nebo jejich hodnota neznamena to automaticky, že již nelze hovořit o skupině hold to collect. Jestliže je účetní jednotka schopna vysvětlit příčinu prodeje a doložit, proč tyto prodeje neodráží změnu v business modelu, není třeba provést změny. Kromě toho prodej by mohl být v souladu s cílem držet finanční aktiva za účelem získávání smluvních peněžních toků v případě, že prodej se realizuje v blízkosti splatnosti finančních aktiv a výnosy z prodeje se přibližují k okamžiku, kdy bychom získali zbývající smluvní peněžní toky. Standard IFRS 9 obsahuje několik příkladů, pro ukázkou jak postupovat při posouzení business modelu.

Kategorie business modelu 'hold to collect and sell' zahrnuje takové finanční nástroje, které jsou drženy za účelem získávání peněžních toků a následného prodeje. Účetní jednotka je tedy oprávněna držet aktivum či závazek po libovolně dlouhou dobu (omezenou dobou splatnosti) a pak jej následně prodat. Prodej je nutné uskutečnit, v opačném případě by byl finanční nástroj zařazen do skupiny 'hold to collect'. Model 'hold to collect and sell' je také nazýván jako 'FVOCI business model'.

Nicméně dle auditorů společnosti PWC i přesto, že je business model velmi kritický, stále je do značné míry ovlivněn rozhodnutím účetní jednotky. Subjektivní pohled účetní jednotky může zapříčinit, že jedno a to samé finanční aktivum bude zařazeno do každé ze skupiny portfolio.

Stejně jako tomu bylo ve standardu IAS 39 i tento standard využívá pro rozlišení jednotlivých nástrojů do oceňovacích skupin rozhodovací diagram (viz příloha č. 2). Příchodem standardu IFRS 9 mělo být dosaženo zjednodušení tohoto rozhodnutí pro účetní jednotku. Rozhodování je více jednoznačné a neumožňuje vlastní iniciativu účetní jednotky. Rozlišujeme 3 skupiny ocenění finančních nástrojů. Jednou z nich je skupina, v níž jsou aktiva či závazky oceňovány amortizovanou hodnotou. Další dvě skupiny se liší pouze následným dopadem ocenění. Jedná se o skupinu FVOCI (fair value through other comprehensive income), tedy reálná hodnota s dopadem do výsledku hospodaření kapitálově. Skupina FVPL (fair value through profit or loss) je stejná jako skupina ve standardu IAS 39 a do ní spadající skupinu

aktiv či závazků oceňuje reálnou hodnotou s dopadem do výsledku hospodaření výsledkově.

Finanční aktiva či závazky jsou oceněny amortizovanou hodnotou v případě, že splňují obě tato kritéria:

- Aktivum či závazek je držen za účelem generování smluvních peněžních toků,
- Smluvní peněžní toky představují výhradně platby jistiny a úroky.

2.8 Oceňování finančních nástrojů dle IAS 39

Stejně jako tomu bylo u oceněn dle české legislativy, i zde jsou rozlišovány dva okamžiky, ke kterým je nutné stanovit ocenění. Konkrétně se jedná o okamžik prvotního rozpoznání finančního nástroje a v průběhu držení.

2.8.1 Ocenění finančních nástrojů k okamžiku rozpoznání

Ve chvíli, kdy poprvé účtujeme o nějakém případě je potřeba jej zachytit v nějaké ceně. Jinak tomu samozřejmě není ani u finančních nástrojů. Veškeré finanční nástroje v okamžiku rozpoznání zachycujeme v reálné hodnotě. Takže první co vás napadne je, že vlastně nezáleží na tom, kam daný nástroj zařadíme. Jenže samotná hodnota fair value, tedy reálná hodnota se může lišit právě na základě toho, do jaké skupiny daný nástroj spadá. V případě, kdy je nástroj zařazen ve skupině FVPL je nutné z reálné hodnoty vyloučit transakční náklady. U ostatních skupin již transakční náklady zahrnujeme do reálné hodnoty finančního nástroje. Podle Dvořákové (2014) je důležité, aby při prvotním rozpoznání aktiva či závazku, byla porovnána fair value s cenou transakce k datu uzavření obchodu. Případné rozdíly z eventuálního přecenění je potřeba promítnout k datu obchodu. V případě, že bychom hovořili o skupině FVPL je také nutné do nákladu běžného období zaúčtovat transakční náklady.

2.8.2 Ocenění finančních nástrojů v průběhu držení

Mezinárodní účetní standardy vyžadují přecenění v průběhu držení finančních nástrojů. V rámci standardu IAS 39 jsou pro ocenění používány dva modely, a to model reálné hodnoty nebo model amortizovaných nákladů.

V jedné z předchozích kapitol bylo zmíněno členění finančních nástrojů do jednotlivých skupin nebo chcete-li portfolií. Finanční aktiva (závazky) spadající do portfolia FVPL přeceňujeme na reálnou hodnotu. Rozdíl, kterého můžeme při přecenění dosáhnout, následně zachycujeme do výsledku hospodaření. Součástí tohoto přecenění jsou úroky a kurzové rozdíly. Portfolio označované zkratkou AFS je také v průběhu držení aktiva přeceněno na reálnou hodnotu. Avšak rozdíly, které mohou vznikat při přecenění, nemají dopad do výsledku hospodaření. Do výsledku hospodaření zachycujeme pouze úroky, diskonty, prémie a kurzové rozdíly, které jsou časově příslušné a od přecenění byly odděleny. Dopad přecenění zachycujeme u tohoto portfolia kapitálově.

Ostatní portfolia, včetně ostatních závazků v průběhu držení aktiva přeceňujeme pomocí modelu amortizovaných nákladů. Taktéž u těchto portfolií platí, že jsou úroky a kurzové rozdíly účtovány s dopadem do výsledku hospodaření. Dvořáková (2014) tvrdí, že přecenění u těchto portfolií není přecenění v pravém slova smyslu, ale jde pouze o jakési aktualizování hodnoty finančního nástroje o časově příslušné náklady či výnosy.

Tabulka 2.1 – ocenění jednotlivých portfolií finančních nástrojů dle IAS 39

Finanční aktiva (závazky)		Následné ocenění	Dopad přecenění	Vykázání úroků a kurzových rozdílů
FVPL	Finanční aktiva (závazky) přeceňovaná na fair value s dopadem do VH	Fair value	Do výsledku hospodaření	Úroky a kurzové rozdíly jsou součástí ocenění na fair value
AFS	Realizovatelná finanční aktiva	Fair value	Kapitálový	Úroky a kurzové rozdíly jsou odděleny od ocenění na fair value a jsou účtovány s dopadem do výsledku hospodaření
HTM	Investice držené do splatnosti	Amortizované náklady		Úroky a kurzové rozdíly jsou účtovány s dopadem do výsledku hospodaření
LR	Poskytnuté úvěry a pohledávky	Amortizované náklady		
Ostatní závazky	Závazky, které nespádají do jiných portfolií	Amortizované náklady		

Zdroj: vlastní zpracování

2.9 Ocenění finančních nástrojů dle IFRS 9

Finanční aktiva či závazky jsou oceněny amortizovanou hodnotou v případě, že splňují obě tato kritéria:

- aktivum či závazek je držen za účelem generování smluvních peněžních toků,
- smluvní peněžní toky představují výhradně platby jistiny a úroky.

Standard IFRS 9 vymezuje smluvní peněžní toky, jenž jsou představovány výhradně platbami jistiny a úroků jako SPPI, tedy v originálním znění 'solely payments of principal and interest'.

Finanční aktiva či závazky jsou v této skupině oceněna při prvotním rozpoznání ve fair value a teprve až poté přeceněna v amortizované hodnotě.

Další kategorií ocenění je skupina FVOCI, tedy ocenění ve fair value jenž ovlivní výsledek hospodaření kapitálově. Finanční aktiva jsou do této skupiny zařazena v případě, že splňují tato kritéria:

- účetní jednotka aktivum či závazek drží za účelem zisků ze smluvních peněžních toků a za účelem prodeje,
- smluvní peněžní toky jsou reprezentovány SPPI.

Aktiva či závazky, která jsou zařazena do této skupiny jsou při prvotním rozpoznání oceněna ve fair value a následně jsou dále oceňována ve fair value. Pohyby v účetní hodnotě jsou účtovány prostřednictvím OCI (jiné smluvní příjmy). Ovšem je zde řada výjimek, uznávány nejsou zisky nebo ztráty ze snížení hodnoty aktiva či závazku, úrokové výnosy nebo kurzové zisky či ztráty, které jsou zahrnuty do výnosů a nákladů. V případě, že finanční aktivum či závazek je odúčtován, pak jsou kumulativní zisky a ztráty, které byly předtím zaúčtovány do OCI re klasifikovány z vlastního kapitálu do výnosů a nákladů.

Do poslední skupiny FVPL jsou aktiva či závazky zařazeny pokud nesplňují kritéria ro ocenění pomocí FVOCI nebo amortizovanou hodnotou. Při prvotním rozpoznání jsou oceněna ve fair value a následně jsou dále oceňována ve fair value. Všechny změny v jejich hodnotě jsou účtovány do výnosů a nákladů.

Přesuny mezi jednotlivými skupinami jsou možné, ale jsou očekávány spíše vzácně.

3 SROVNÁNÍ ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS

Tato kapitola bude věnována teoretickému srovnání oceňování cenných papírů dle české legislativy s pohledem mezinárodních účetních standardů. Vzhledem k tomu, že v současnosti je platný standard IAS 39 bude problematika cenných papírů srovnávána právě s tímto standardem. S ohledem na fakt, že nová úprava v podobě standardu IFRS 9 je již “za dveřmi”, bude tento standard zmiňován pouze v případech, jež jsou v této problematice zásadní.

3.1 Srovnání přístupů k definicím finančních nástrojů

Již od počátku této práce je možné si povšimnout, že se pojmy či názvosloví mezi českou legislativou a mezinárodní standardy poněkud rozchází. Samotný pojem cenný papír je využívám spíše v legislativě české, zatímco u IFRS jsou používány pojmy finanční nástroj, finanční aktivum, finanční závazek. Obecně můžeme říci, že každý cenný papír je finančním nástrojem, ale z hlediska mezinárodních standardů již není možné tvrdit, že každý finanční nástroj je cenným papírem. Česká veřejnost vnímá cenné papíry a finanční nástroje jako synonyma a je pro ně těžké do kategorie finančních nástrojů zařadit například hotovost, jako tomu je u IFRS. Základním problémem z hlediska české legislativy byla neexistence obecné definice cenných papírů. V legislativě nebyl cenný papír jako takový, nikde vymezen, byly uvedeny pouze konkrétní příklady cenných papírů a to i přesto, že se cennými papíry zabýval samostatný zákon o cenných papírech. S příchodem nového občanského zákoníku se situace ohledně definice cenných papírů zlepšila. Stávající zákon o cenných papírech byl zrušen a nahrazen několika dalšími zákony, především zákonem o obchodních korporacích a novým občanským zákoníkem. Definice cenných papírů byla zakotvena do NOZ a uvádí, že cenný papír je listina, v níž je zakotven určitý nárok, který není bez této listiny převoditelný ani uplatnitelný.

Podobě je tomu i u mezinárodních standardů. Zde je vyčleněn standard IAS 32, který obsahuje definice základních pojmů jako je finanční nástroj, finanční aktivum, finanční závazek a kapitálový nástroj. Zatímco česká legislativa vymezuje pouze pojem cenný papír a následně charakterizuje

jednotlivé cenné papíry, standard IAS 32 rozlišuje finanční nástroj a poté ještě definuje, kdy se jedná o finanční aktivum, finanční závazek a v jakých případech jde o kapitálový nástroj. Přičemž jsou tyto pojmy vymezeny přísněji a principiálně založeny na splnění konkrétních podmínek pro rozlišení jednotlivých pojmů. Je tedy možné říci, že mezinárodní standardy rozlišují u cenných papírů ještě jakýsi mezistupeň.

Členění cenných papírů nebo finančních nástrojů dle jejich typologie, doby splatnosti, obchodovatelnosti atd. je u české legislativy a mezinárodních standardů zaměnitelná. Definice těchto pojmů se u nového standardu IFRS 9 nemění, jelikož vychází ze stávajícího standardu IAS 32.

3.2 Srovnání klasifikace cenných papírů

Srovnání klasifikace cenných papírů je nesnadným úkolem. Zejména proto, že česká legislativa pohlíží na cenné papíry z několika různých hledisek, zatímco mezinárodní standardy podávají na tuto oblast jednotný pohled.

Cenné papíry je možné členit dle různých kritérií, avšak co se české legislativy týče, není stanoven jednotný pohled na rozdělení cenných papírů do daných kategorií. Je pouze na účetní jednotce, aby byla schopna v legislativě vyhledat konkrétní cenný papír a dle toho dále určila, jak se bude přistupovat k oceňování. Naproti tomu mezinárodní standardy přinášejí několik kategorií nebo portfolií chcete-li, do kterých je možné jednotlivé cenné papíry nebo spíše finanční nástroje zařadit. Jak již bylo zmíněno prvním pomyslným stupněm klasifikace je rozdělení finančních nástrojů podle toho, zda se jedná o finanční aktivum, závazek případně kapitálový nástroj. Druhým pomyslným stupněm je již samotné zařazení do portfolií, dle kterých je následně prováděno také ocenění. V IFRS, mluvíme-li o dosud platném standardu IAS 39, jsou rozlišovány kategorie FVPL, LR, HTM a AFS, přičemž finanční závazky členíme taktéž na kategorii FVPL a dále na ostatní závazky (viz tabulka č. 2.1).

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví nabízí i další výhodu. Aby účetní jednotce ulehčili rozhodovací proces ohledně správného zařazení finančního nástroje, existují takzvané rozhodovací diagramy (viz příloha č. 1).

Tyto diagramy či schémata jsou tvořeny několika jednoduchými otázkami, které navedou účetní jednotku do správné kategorie finančních nástrojů. Cílem těchto rozhodovacích schémat není pouze usnadnění práce účetním jednotkám, ale měly by přispět ke sjednocení oceňování finančních nástrojů. Každý stát má svou legislativu, je tedy logické, že každý stát může mít odlišný přístup k ocenění finančních nástrojů. Avšak v dnešní době, kdy přeshraniční obchod je běžnou záležitostí a společnosti mají dceřiné podniky po celém světě, je zapotřebí jistého sjednocení, co se ocenění týče. A přesně toto je úkolem standardu IAS 39, jestliže budou společnosti používat stejné způsoby klasifikace a vlastně i ocenění, je potom možné pohlížet na finanční nástroje beze strachu, že vypovídací hodnota ocenění je naprosto odlišná od té naší.

Standard IAS 39 člení finanční nástroje podle jejich účelu. Na tomto principu je založen. Otázky v rozhodovacím schématu pak zní “Chci nástroj držet do jeho splatnosti?” nebo například “Chci s nástrojem obchodovat?”. Zde je namístě připomenout, že platnost tohoto standardu bude brzy u konce a bude nahrazen standardem novým, tedy standardem IFRS 9.

Jaké změny tedy standard IFRS 9 ohledně klasifikace finančních nástrojů přinese? Tento standard je postaven poněkud odlišně, zakládá se totiž na klasifikace finančních nástrojů podle jejich charakteru. Cílem autorů standardu IFRS 9 bylo zjednodušit dosavadní způsob klasifikace, protože jak tvrdí Jílek (2013) ten stávající způsob je příliš komplikovaný. Rozhodovací schéma je v tomto případě tvořeno otázkami jako “představují peněžní toky výhradě platbu jistiny a úroky?” (viz příloha č. 2). Přestože je stavebním kamenem tohoto standardu charakteristika finanční nástroje, přihlíženo je také k jeho účelu. Zachovává tedy některé prvky ze standardu IAS 39.

3.3 Srovnání přístupů k oceňování

Jak pro českou legislativu, tak pro mezinárodní standardy platí, že rozlišujeme dva okamžiky, ke kterým cenné papíry oceňujeme. Konkrétně zde hovoříme o okamžiku prvotního rozpoznání nebo okamžiku uskutečnění účetní případu a o okamžiku kdy sestavujeme účetní závěrku.

3.3.1 Ocenění k okamžiku uskutečnění účetní případu

Přesto, že jeden přístup hovoří o okamžiku uskutečnění účetní případu, zatímco druhý hovoří o okamžiku rozpoznání, ve skutečnosti vnímají přístupy jak české legislativy, tak mezinárodních standardů, okamžik uskutečnění případu stejně. Oba jej považují za dobu, kdy byl finanční nástroj koupen či naopak prodán.

Podle mezinárodních účetních standardů rozpoznáváme několik portfolií cenných papírů. Prvním z nich byla skupina označována zkratkou FVPL. Do této skupiny spadají finanční nástroje určené k obchodování. Dle IFRS nástroje v této skupině oceňujeme při prvotním rozpoznání pomocí fair value. Naproti tomu v české legislativě oceňujeme cenné papíry k okamžiku uskutečnění účetního případu pořizovací cenou. Odlišnost je založena na rozlišení pojmů pořizovací cena a fair value. Hodnota fair value je u skupiny FVPL snížena o transakční náklady. Takže zatímco u fair value je zachytit opravdu reálnou hodnotu cenného papíru, aby bylo dosaženo věrného a poctivého obrazu účetnictví, tak pořizovací cena pouze zachycuje hodnotu cenného papíru včetně nákladů na pořízení. Vzhledem k tomu, že jako náklady na pořízení se počítají provize makléřům, poplatky na trhu či náklady na ocenění cenného papíru u příjemce vkladu není pořizovací cena vlastně vyjádřením hodnoty cenného papíru, ale spíše odráží schopnosti účetní jednotky k získání tohoto cenného papíru.

U ostatních skupin již mezinárodní standardy zahrnují transakční náklady do fair value tudíž jsou zachyceny ve stejné hodnotě jako tomu je při ocenění dle české legislativy.

3.3.2 Ocenění k okamžiku sestavení účetní závěrky

Podle zákona o účetnictví přeceňujeme cenné papíry k okamžiku sestavení účetní závěrky reálnou hodnotou. V české legislativě je pojem reálná hodnota zaměňován s pojmem tržní cena. Tato definice je poměrně nepřesná, vzhledem k tomu, že za reálnou hodnotu budeme taktéž považovat hodnotu stanovenou dle znalce, v případech kdy není možné skutečnou tržní cenu získat. Dle zákona o oceňování je sestavena jakási hierarchie, podle které účetní jednotka postupuje v případech, kdy není možné zákonem

stanovenou cenu nalézt či získat. Podobně je tomu tak i u mezinárodních standardů. Zde je taktéž sestavena hierarchie, podle které účetní jednotka postupuje. Nutno podotknout, že způsob, jakým to vymezuje česká legislativa, považují za poněkud nešťastný, jelikož je zmatený a nepřehledný. Ocenění na bázi fair value je pro mezinárodní standardy prioritou, avšak vyvstává otázka, zda je tato hodnota, která vychází primárně z tržní ceny opravdu ten nejlepší způsob jak zaručit dostatečnou vypovídací schopnost. Přece jenom na trzích dochází k jistému zpoždění, co se pohybu cen týče, a navíc i tyto trhy mohou být uvedeny v omyl. Také je potřeba zdůraznit skutečnost, že sice reálná hodnota vychází z tržních cen nicméně je už na účetní jednotce, aby zvolila ten správný trh, a ve výsledku mohou různé účetní jednotky zvolit různé trhy, s různou tržní cenou. Pro investora je potom poměrně obtížné učinit rozhodnutí ohledně investic, když neexistuje žádná objektivní hodnota.

Dále česká legislativa umožňuje ocenění metodou ekvivalence. Tato metoda je využívána pro cenné papíry, které nejsou obchodovány na burze a představují vlastní kapitál u dceřiných společností.

Další hodnotu, kterou česká legislativa připouští, je jmenovitá hodnota. Ta je používána pro ocenění dluhopisů s připojeným kupónem nebo pro dluhopisy jejichž úrokový výnos je stanoven rozdílem mezi jmenovitou hodnotou a emisním kurzem. Jmenovitá hodnota je pak dále upravena o očekávané výnosy nebo musí být snížena o rozdíl mezi emisním kurzem a jmenovitou hodnotu do doby splatnosti.

Naproti tomu mezinárodní standardy mimo fair value připouští pouze amortizovanou hodnotu. Je tedy patrné, ocenění k okamžiku sestavení účetní závěrky je velmi liší, z důvodů rozdíl metod ocenění. Zmíněnou amortizovanou hodnotu česká legislativa vůbec nevymezuje, a tím tedy ocenění na její bázi nepřipouští.

4 KOMPARAČNÍ ANALÝZA A VYHODNOCENÍ ROZDÍLŮ

V několika předchozích kapitál jsme si představili jednotlivé způsoby oceňování cenných papírů, respektive finančních nástrojů. Nyní uvedeme teorii oceňovacích přístupů do praxe, a to pomocí názorných příkladů. Rozebrány budou jednotlivé oceňovací přístupy, ke kterým bude uvedeno vyhodnocení, zda podávají věrný a poctivý obraz účetnictví. V případech, kdy se přístupy k ocenění cenných papírů liší dle jednotlivých přístupů, budou uvedeny oba tyto přístupy. Dále bude k jednotlivým příkladům uveden způsob zaúčtování. Vzhledem k tomu, že mezinárodní standardy nijak nevymezují způsoby účtování, budou příklady zaúčtovány podle české legislativy. Tento způsob účtování samozřejmě nevylučuje jiné dostupné metody účtování.

4.1 Ocenění cenných papírů k obchodování

V této kapitole si ukážeme ocenění cenných papírů, které jsou určeny k obchodování, účetní jednotka tedy předpokládá, že cenné papíry jsou krátkodobé a jsou drženy za účelem prodeje. Příklad zobrazuje investora, jenž hodlá nakoupit akcie od společnosti, která je kótována na burze cenných papírů.

Příklad 4.1 – akcie k obchodování

Společnost A nakoupila dne 29. listopadu 2016 za účelem spekulace 150 akcií společnosti KOFOLA ČS za 380 Kč/ks. K rozvahovému dni činila tržní cena těchto akcií 366,90 Kč/ks. Dne 3. dubna 2017 společnost veškeré akcie prodává za 401,80 Kč/ks. Odměna makléři za prostředkování obchodu byla ve výši 2 500 Kč.

Zdroj: Burza cenných papírů Praha

Hodnoty, které jsou využity pro tento příklad, vychází z veřejně dostupných informací na burze cenných papírů Praha.

4.1.1 Přístup k ocenění dle české legislativy

Cenné papíry, konkrétně cenné papíry určené k obchodování, které jsou obchodovány na evropském regulovaném trhu, oceňujeme dle zákona o účetnictví reálnou hodnotou, tedy tržní cenou. Tato reálná hodnota obsahuje také náklady na pořízení, v našem případě odměnu makléři. Poté je akcie přeceněna k rozvahovému dni opět reálnou hodnotou. Následné přecenění je zachyceno rozvahově.

Tabulka 4.1- účtování cenných papírů k obchodování dle české legislativy

Č.	Text	Částka	MD	D
1	Nákup akcií	57 000	251	221
2	Odměna makléři	2 500	251	221
3	Přecenění na reálnou hodnotu k 31. 12. 2016	4 465	564	251
4	Prodej akcií	60 270	221	661
5	Vyřazení akcií	55 035	251	251

Zdroj: vlastní zpracování

Nyní si ukážeme, jaký dopad mají tyto účetní případy na rozvahu. Hodnota akcií společnosti KOFOLA ČS ke dni ocenění klesla na hodnotu 366,90 Kč/ks. Z tohoto důvodu se nám po přecenění snížila také hodnota akcií v účetnictví. Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, přecenění cenných papírů určených k obchodování má dopad na rozvahu. V tomto případě došlo ke vzniku nákladů z přecenění.

Změny v rozvaze 2016

251	55 035	710	- 4 465
221	- 59 500		
Σ	- 4 465	Σ	- 4 465

Vzhledem k tomu, že ke dni přecenění na reálnou hodnotu byla hodnota akcií nižší, došlo ke vzniku ztráty. Nicméně v průběhu roku 2017 hodnota akcií pomalu rostla. Následně se v dubnu společnost rozhodla veškeré akcie prodat za cenu 401,80 Kč/ks. Ve výsledku společnost KOFOLA ČS na akciích realizovala zisk ve výši 770 Kč.

Změny v rozvaze 2017

221	770	429	- 4 465
		710	5 235
Σ	770	Σ	770

4.1.2 Přístup k ocenění dle IFRS

Podle mezinárodních účetních standardů zařazujeme cenné papíry určené k obchodování do skupiny FVPL. V této skupině jsou finanční nástroje oceňovány pomocí fair value. Nicméně oproti české legislativě, zde není možné zařadit náklady na pořízení cenného papíru do hodnoty fair value. Při prvotním rozpoznání je tedy v účetnictví zachycena pouze cena akcií. V průběhu držení, v našem případě k datu sestavení účetní závěrky, jsou akce přeceněny pomocí fair value. Přecenění je ve skupině FVPL zachyceno rozvahově.

Tabulka 4.2 – účtování cenných papírů k obchodování dle IFRS

Č.	Text	Částka	MD	D
1	Nákup akcií	57 000	251	221
2	Odměna makléři	2 500	566	221
3	Přecenění na fair value k 31. 12. 2016	1 965	564	251
4	Prodej akcií	60 270	221	661
5	Vyřazení akcií	55 035	561	251

Zdroj: Vlastní zpracování

Stejně jako u české legislativy si ukážeme, jaký dopad mají tyto účetní případy na rozvahu.

Změny v rozvaze 2016

251	55 035	710	- 1 965
221	- 57 000		- 2 500
	- 2 500		
Σ	- 4 465	Σ	- 4 465

U mezinárodních standardů, jak již bylo řečeno, nemůžeme započíst odměnu makléře do fair value při prvotním rozpoznání. Následkem toho je snížení ztráty z přecenění. Rozdílem je samozřejmě hodnota odměny pro makléře, která nebyla zahrnuta. Nicméně i přesto je změna v rozvaze stejná jako u přístupu dle české legislativy.

Změny v rozvaze 2017

221	770	429	- 1 965
			- 2 500
		710	5 235
Σ	770	Σ	770

4.1.3 Vyhodnocení přístupů oceňování

První věc, která ihned upoutá pozornost je výsledná částka na účtu 710. Přestože je hodnota akcie dle mezinárodních účetních standardů v okamžiku rozpoznání odlišná, oproti hodnotě akcie dle české legislativy, ve výsledku nám vyjde stejný zisk. Počáteční cena je podle obou přístupů rozdílná. Následně došlo u obou přístupů k přecenění na reálnou hodnotu. V tomto bodě se tedy, jak mezinárodní standardy, tak česká legislativa orientují podle hodnoty cenného papíru na trhu. Je tedy nepodstatné, jaká byla počáteční hodnota cenného papíru, protože v účetnictví oba přístupy zachytí cenný papír ve stejné hodnotě. Rozlišnost při prvotním ocenění cenného papíru se projeví jako snížení hodnoty následného přecenění. Tímto způsobem následné přecenění tuto rozlišnost odstraní. Nesoulad mezi oběma přístupy tak lze odstranit okamžitým přeceněním na reálnou hodnotu. Ve výsledku je náš

účetní zisk ve stejné výši, jelikož pořizovací náklady, byť nejsou zahrnuty do prvotního ocenění, jsou pořád náklady, a tudíž snižují zisk.

Mohu tedy říci, že ocenění cenných papírů, který účetní jednotka drží za účelem obchodování, jde dle mezinárodních účetních standardů efektivnější. Hodnota cenného papíru není ovlivněna jiným faktorem než jeho skutečnou hodnotou na trhu. Takovýto způsob ocenění tedy poskytuje aktuální pohled na hodnotu cenného papíru. Naproti tomu oceněním dle české legislativy sice ve výsledku dosáhneme stejné hodnoty, avšak dochází k jisté prodlevě, co se aktuálnosti hodnoty týče. Také je možné konstatovat, že přeceňování v průběhu držení aktiva je způsob, který umožňuje okamžité promítnutí vlivu cenného papíru na výsledek hospodaření.

4.2 Ocenění poskytnutých úvěrů a pohledávek

Již bylo řečeno, že dle mezinárodních standardů rozlišujeme několik skupin, ke kterým příslušný určitý způsob ocenění. Tato kapitola je věnována skupině, jež je dle standardu IAS 39 označována jako LR. Do tohoto portfolia řadíme finanční aktiva s pevně stanovenými platbami, které nejsou kótovány na aktivním trhu. Konkrétně zde patří poskytnuté úvěry a pohledávky. Metoda ocenění pro skupinu LR je ilustrována na pohledávce, respektive závazku.

Příklad 4.2 – vznik pohledávky/závazku z obchodních vztahů

Společnost A nakupuje od společnosti B, k datu 8. 1. 2013, výrobní zařízení za 4 000 000 Kč. Dle nákupní smlouvy jsou platby za výrobní zařízení rozloženy do několika splátek. První splátka ve výši 2 000 000 Kč je splatná do 14 dní ode dne prodeje. Druhá splátka ve výši 2 000 000 Kč je splatná do 12. 1. 2017. První splátka byla uhrazena k datu 10. 1. 2015, zbylá část byla uhrazena k datu splatnosti. U dodavatele je výrobní zařízení evidováno v hodnotě 3 000 000 Kč. Cena výrobního zařízení při okamžité úhradě je 3 500 000 Kč. Od DPH je upuštěno.

Při nákupu výrobního zařízení vzniká z pohledu české legislativy pohledávka na straně dodavatele a závazek na straně odběratele. V našem případě je dodavatel společnost B a odběratelem společnost A. Vzniklou

pohledávku klasifikuje česká legislativa jako pohledávku z obchodních vztahů a vzniklý závazek je klasifikován jako závazek z obchodních vztahů.

U dodavatele je pohledávka evidována ve jmenovité hodnotě a zaúčtována mezi pohledávky z obchodních vztahů proti výnosům z tržeb za vlastní výkony a zboží. Prodaný výrobek je vyskladněn v hodnotě vlastních nákladů výroby. Následně jsou u dodavatele evidovány jednotlivé splátky.

Tabulka 4.3 – účtování z pohledu dodavatele dle české legislativy

Č.	Datum	Text	Částka	MD	D
1	8. 1. 2013	Prodej výrobku	4 000 000	311	601
2	8. 1. 2013	Vyskladnění výrobku	3 000 000	583	123
3	10. 1. 2013	Přijetí první splátky	2 000 000	221	311
4	12. 1. 2017	Přijetí druhé splátky	2 000 000	221	311

Zdroj: vlastní zpracování

Nyní jsou zobrazeny dopady na rozvahu pro rok 2013 a 2017. Účetní jednotka eviduje nárůst hodnoty na straně aktiv v podobě vzniku pohledávky a kladného zůstatku na bankovním účtu. Na straně pasiv je vykazován zisk v důsledku prodeje výrobku.

Změny v rozvaze 2013

311	4 000 000	710	4 000 000
	- 2 000 000		- 3 000 000
123	- 3 000 000		
221	2 000 000		
Σ	1 000 000	Σ	1 000 000

Změny v rozvaze pro rok 2017 mají ve výsledku kladnou bilanci v hodnotě 1 miliónu korun.

Změny v rozvaze 2017

311	1 000 000	428	1 000 000
123	- 3 000 000		
221	3 000 000		
Σ	1 000 000	Σ	1 000 000

U odběratele vzniká závazek z obchodních vztahů. Závazek je evidován v účetnictví ve jmenovité hodnotě. Součástí ocenění jmenovitou hodnotou, mohou být také náklady vynaložené na pořízení výrobního zařízení, jako jsou náklady na dopravu či montáž. Vzhledem ke skutečnosti, že splatnost vzniklého závazku je delší než jeden rok, je závazek klasifikován jako dlouhodobý.

Tabulka 4.4 – účtování z pohledu odběratele dle české legislativy

Č.	Datum	Text	Částka	MD	D
1	8. 1. 2013	Pořízení výrobního zařízení	4 000 000	042	x
			2 000 000	x	479
			2 000 000	x	321
2	8. 1. 2013	Zařazení výrobního zařízení do užívání	4 000 000	022	042
3	10. 1. 2013	Úhrada první splátky	2 000 000	479	221
4	12. 1. 2016	Reklasifikace závazku	2 000 000	479	321
5	12. 1. 2017	Úhrada druhé splátky	2 000 000	321	221

Zdroj: vlastní zpracování

V rozvaze pro rok 2013 evidujeme navýšení majetku ve výši 4 000 000 Kč. Zároveň dojde k úhradě první splátky, tímto zůstane bilance ve výši 2 000 000 Kč. Na straně pasiv je evidován dlouhodobý závazek, který odpovídá neuhrazené části závazku.

Změny v rozvaze 2013

022	4 000 000	479	2 000 000
221	- 2 000 000		
Σ	2 000 000	Σ	2 000 000

V roce 2016 je nutné překlasifikovat dlouhodobý závazek na krátkodobý závazek. Proto v rozvaze pro rok 2017 evidujeme závazek již na účtu krátkodobých závazků z obchodních vztahů. Po uhrazení poslední splátky je výsledná bilance nulová.

Změny v rozvaze 2017

022	4 000 000	321	0
221	- 4 000 000		
Σ	0	Σ	0

4.2.1 Přístup k ocenění dle IFRS

Pohledávky jsou z pohledu mezinárodních účetních standardů vnímány jako cenné papíry spadající do kategorie LR. Avšak závazek, který vzniká z pohledu odběratele, nespadá do zmíněné skupiny LR, ale mezi ostatní závazky. To znamená, že není přeceňován na reálnou hodnotu, ale je evidován v zůstatkové ceně, která je následně postupně navyšována pomocí amortizace úroků metodou efektivní úrokové míry.

Jak již bylo zmíněno, u dodavatele je pro zaúčtování potřeba stanovit zůstatkovou cenu odložené platby. Ke stanovení této ceny je potřeba znát úrokovou sazbu dodavatele, kterou je pohledávka diskontována. Ze zadání (viz příklad č. 4.2) je známa výše prodejní ceny při okamžité úhradě. Pomocí této informace je možné vyčíslit úrokovou sazbu dodavatele. V našem případě jsou úrokové náklady ve výši rozdílu mezi fakturovanou částkou výrobního zařízení a cenou, která je platná v případě okamžité úhrady (viz rovnice č. 4.1)

Rovnice 4.1 – výpočet úrokových nákladů pro ocenění závazku

$$500\,000 = 4\,000\,000 - 3\,500\,000.$$

Zdroj: vlastní zpracování

Z hodnoty úrokových nákladů je pomocí metody současné hodnoty možné vyčíslit konkrétní úrokovou sazbu (viz rovnice č. 4.2). První splátka nebude úročena, protože je její splatnost hodnocena jako krátkodobá. To znamená, účetní jednotka bude diskontovat pouze odloženou platbu.

Rovnice 4.2 – výpočet úrokové sazby při známé současné hodnotě

$$\text{současná hodnota} = \text{okamžitá platba} / (1 + \text{úroková sazba})^{\text{počet období}}$$

$$3\,500\,000 = 2\,000\,000 + 2\,000\,000 / (1 + \text{úroková sazba})^4$$

$$\text{úroková sazba} = 7,457\%$$

Úroková sazba je vyčíslena na 7,457 %. Nyní je potřeba časově rozlišit úroky (viz tabulka č. 4.5)

Tabulka 4.5 – časové rozlišení úroků z pohledu dodavatele

Rok	Počáteční hodnota	Úrok 5 %	Úmor	Zůstatková hodnota
2013	3 500 000	0	2 000 000	1 500 000
2013	1 500 000	111 855	0	1 611 855
2014	1 611 855	120 196	0	1 732 051
2014	1 732 051	129 159	0	1 861 210
2016	1 861 210	137 900	0	2 000 000
2017	2 000 000	0	2 000 000	0

Zdroj: vlastní zpracování

V okamžiku úhrady první splátky je hodnota pohledávky snížena o částku 2 000 000 Kč. Následně je pohledávka navyšována o úrokový výnos, a to vždy k rozvahovému dni. Proto je pohledávka evidována v účetnictví v současné hodnotě (viz tabulka č. 4.6). Postupným navyšováním současné hodnoty pohledávky o úrokový výnos je na doby splatnosti pohledávka evidována již ve své jmenovité hodnotě.

Tabulka 4.6 – účtování pohledávky z pohledu dodavatele dle IFRS

Č.	Datum	Text	Částka	MD	D
1	8. 1. 2013	Prodej výrobku	4 000 000	311	x
			3 500 000	x	601
			500 000	x	Nerealizovaný finanční výnos
2	8. 1. 2013	Vyřazení výrobku	3 000 000	504	123
3	10. 1. 2013	Inkaso první splátky	2 000 000	221	311
4	31. 12. 2013	Amortizace úroku	111 855	Nerealizovaný finanční výnos	662
5	31. 12. 2014	Amortizace úroku	120 196	Nerealizovaný finanční výnos	662
6	31. 12. 2015	Amortizace úroku	129 159	Nerealizovaný finanční výnos	662
7	31. 12. 2016	Amortizace úroku	138 790	Nerealizovaný finanční výnos	662
8	12. 1. 2017	Inkaso druhé splátky	2 000 000	221	311

Zdroj: vlastní zpracování

V rozvaze pro rok 2013 je patrné, že došlo k navýšení pohledávek a zůstatku na bankovním účtu. Avšak došlo k úbytku vlastních výrobků. Účetní jednotka za toto období eviduje zisk ve výši úroků.

Změny v rozvaze 2013

311	1 611 855	710	611 855
123	- 3 000 000		
221	2 000 000		
Σ	611 855	Σ	611 855

V posledním období životnosti pohledávky účetní jednotka eviduje zisk z předchozích období, ve kterých ji náleží úrok z pohledávky. Zároveň došlo k navýšení zůstatku na bankovním účtu, v souvislosti s koncem splatnosti pohledávky.

Změny v rozvaze 2017			
221	4 000 000	428	4 000 000
Σ	4 000 000	Σ	4 000 000

Z pohledu odběratele souvisí s nákupem výrobního zařízení vznik závazku. V účetnictví bude závazek zachycen v současné hodnotě, stejně tomu tak bude i u evidence nového majetku. Následně jsou vždy k rozvahovému dni účtovány úroky plynoucí z tohoto závazku (viz tabulka č. 4.8) Současnou hodnotu je možné vyčíslit pomocí stejného vzorce, jako to mu bylo u dodavatele (viz rovnice č. 4.3). Pro tyto účely účetní jednotka stanovila úrokovou sazbu ve výši 8 %, která odpovídá průměrné úrokové sazbě pro výpůjčky u bankovních institucí.

. Rovnice 4.3 – výpočet současné hodnoty závazku

$$\text{současná hodnota} = \text{okamžitá platba} / (1 + \text{úroková sazba})^{\text{počet období}}$$

$$\text{současná hodnota} = 2\,000\,000 + 2\,000\,000 / (1 + 8\%)^4$$

$$\text{současná hodnota} = 3\,470\,060$$

Jednotlivé úroky jsou patrné v následující tabulce. Hodnota úroky je vyčíslena jakou součin zůstatkové hodnoty a úrokové sazby ve výši 8 %. Na konci životnosti závazku musí být závazek dosahovat své jmenovité hodnoty. Z tohoto důvodu jsou úroky vyšší, než je tomu u pohledávky, přestože počáteční hodnota je oproti pohledávce nižší.

Tabulka 4.7 – časové rozlišení úroků z pohledu odběratele

Rok	Počáteční hodnota	Úrok 8 %	Úmor	Zůstatková hodnota
2013	3 470 060	0	2 000 000	1 470 060
2013	1 470 060	117 605	0	1 587 665
2014	1 587 665	127 013	0	1 714 678
2014	1 714 678	137 174	0	1 851 852
2016	1 851 852	148 148	0	2 000 000
2017	2 000 000	0	2 000 000	0

Zdroj: vlastní zpracování

Závazek je v účetnictví veden v současné hodnotě, proto bude také výrobní zařízení evidováno v současné hodnotě.

Tabulka 4.8 – účtování závazku z pohledu odběratele dle IFRS

Rok	Text	Částka	MD	D
2013	Pořízení výrobního zařízení	3 581 716	022	479
2013	Úhrada první splátky	2 000 000	479	221
2013	Amortizace úroku	117 605	562	479
2014	Amortizace úroku	127 013	562	479
2015	Amortizace úroku	137 174	562	479
2016	Amortizace úroku	148 148	562	479
2017	Úhrada druhé splátky	2 000 000	479	221

Zdroj: vlastní zpracování

V rozvaze pro rok 2013 je patrné, že došlo k navýšení závazků a snížení zůstatku na bankovním účtu. Zároveň je navýšena hodnota majetku o nakoupené výrobní zařízení. Dále účetní jednotka za toto období eviduje ztrátu ve výši úroků.

Změny v rozvaze 2013			
022	3 581 716	479	1 699 321
221	- 2 000 000	710	- 117 605
Σ	1 581 716	Σ	1 581 716

V posledním období životnosti závazku účetní jednotka eviduje ztrátu z předchozích období. Zároveň došlo ke snížení zůstatku na bankovním účtu, v souvislosti s koncem splatnosti pohledávky. Výsledná bilance je v tomto případě záporné hodnoty.

Změny v rozvaze 2017			
221	- 4 000 000	429	- 529 940
		479	111 656
Σ	- 418 284	Σ	- 418 284

4.2.2 Vyhodnocení přístupu k ocenění

Dle české legislativy jsou pohledávky, respektive závazky oceněny pomocí jmenovité hodnoty. Tento způsob ocenění je velmi snadný a nepřináší účetní jednotce žádné komplikace. Avšak tento způsob ocenění nezohledňuje faktor času, který hraje významnou roli z hlediska hodnoty. Z tohoto důvodu jsou úrokové náklady či výnosy alokovány do položek výkazu zisku a ztráty, se kterými nesouvisí.

Naproti tomu dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví jsou pohledávky a závazky oceněny pomocí amortizovaných nákladů. Výhodou tohoto přístupu k ocenění, je oddělené vykazování úroků, a proto je zajištěna správná alokace těchto úroků. Z hlediska obtížnosti je pro účetní jednotku

tento přístup složitější. Jelikož je pro účetní jednotku nezbytné, aby stanovila úrokovou sazbu. Z hlediska dodavatele to znamená výpočet dle vzorce, z hlediska odběratele je tato úroková sazba stanovena na základě objektivních kritérií, přičemž účetní jednotka musí být schopna, takto stanovenou úrokovou sazbu obhájit. Z tohoto faktu plyne pro účetní jednotku vyšší náročnost na zaúčtování těchto transakcí.

4.3 Ocenění diskontovaných dluhopisů držených do splatnosti

Následující příklad zobrazuje situaci, kdy společnost A nakoupila diskontovaný dluhopis, a záměrem účetní jednotky je držet tento cenný papír až do jeho splatnosti. S daným dluhopisem nejsou spojeny žádné kuponové platby.

Příklad 4.3 – Nákup diskontovaného dluhopisu

Společnost A nakoupila dne 1. 4. 2015 dvouletý diskontovaný dluhopis, který je splatný k 31. 3. 2017 za částku 500 000 Kč. Společnost zaplatila za zprostředkování obchodu provizi ve výši 20 000 Kč. Jmenovitá hodnota dluhopisu činí 700 000 Kč. Společnost A hodlá držet dluhopis až do jeho splatnosti. Amortizace diskontu bude provedena čtvrtletně.

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.1 Přístup k ocenění dle české legislativy

Česká legislativa pohlíží na diskontované dluhopisy z pohledu investora jako na dlužný cenný papír, který je v tomto případě držen do splatnosti. Tyto cenné papíry jsou oceňovány při prvotním rozpoznání v pořizovací ceně. Zisk pro investora představuje rozdíl mezi emisním kurzem a jeho jmenovitou hodnotou. Tento rozdíl je nutné amortizovat, a to lineárně do výnosů po celou dobu, kdy je dluhopis účetní jednotkou držen.

První krokem účetní jednotky je výpočet diskontu a jeho amortizace (viz rovnice 4.4). Dle zadání (viz příklad č. 4.3) je jmenovitá hodnota ve výši 700 000 Kč a pořizovací cena ve výši 520 000 Kč, protože je do pořizovací ceny zahrnuta provize.

Rovnice 4.4 – výpočet diskontu

$$\text{diskont} = \text{jmenovitá hodnota} - \text{pořizovací cena}$$

$$\text{diskont} = 700\,000 - (500\,000 + 20\,000)$$

$$\text{diskont} = 180\,000 \text{ Kč}$$

Zdroj: Strouhal 2010, str. 92

Amortizace je podílem diskontu ve výši 180 tisíc korun a počtu čtvrtletí, které uplynou během životnosti dluhopisu. V tomto případě uběhne 8 čtvrtletí (viz příklad č. 4.3)

Rovnice 4.5 – výpočet amortizace diskontu

$$\text{Čtvrtletní amortizace} = \frac{\text{diskont}}{\text{počet čtvrtletí}}$$

$$\text{Čtvrtletní amortizace} = \frac{180\,000}{8}$$

$$\text{čtvrtletní amortizace} = 22\,500 \text{ Kč}$$

Zdroj: Strouhal 2010, str. 92

Účetní jednotka zachytí dluhopis při prvotním rozpoznání v jeho pořizovací ceně. Ta bude zahrnovat také provizi poskytnutou za zprostředkování obchodu. Jak již bylo zmíněno, výnosem je pro účetní jednotku rozdíl mezi pořizovací cenou a jmenovitou hodnotou dluhopisu (viz tabulka č. 4.9).

Tabulka 4.9 – účtování dluhopisu drženého do splatnosti z pohledu investora dle české legislativy

Datum	Text	Částka	MD	D
1.4. 2015	Nákup dluhopisu	500 000	065	221
1.4. 2015	Úhrada provize	20 000	065	221
30.6. 2015	Amortizace diskontu	22 500	065	665
30.9. 2015	Amortizace diskontu	22 500	065	665
31.12. 2015	Amortizace diskontu	22 500	065	665
30.3. 2016	Amortizace diskontu	22 500	065	665
1.4.2016	Reklasifikace dluhopisu	610 000	256	065
30.6. 2016	Amortizace diskontu	22 500	256	665
30.9. 2016	Amortizace diskontu	22 500	256	665
31.12. 2015	Amortizace diskontu	22 500	256	665
31.3.2017	Amortizace diskontu	22 500	256	665
31.3.2017	Inkaso jmenovité hodnoty v okamžik splatnosti	700 000	221	256

Zdroj: vlastní zpracování

Pro názornost jsou změny zachyceny do rozvahy. V roce 2015 účetní jednotka evidovala zisk na účtu dluhových cenných papírů držených do splatnosti, zároveň však dosahovala ztráty na bankovním účtu. Zisk za dané období je tvořen amortizací diskontu, ke které došlo během tohoto roku.

Změny v rozvaze 2015

065	587 500	710	67 500
221	- 520 000		
Σ	67 500	Σ	67 500

Rozvaha za rok 2016 je obdobná oproti předchozímu období. Cenný papír, který účetní jednotka drží jako dlouhodobý, je nutné překlasifikovat na krátkodobý, jelikož doba splatnosti je nyní již kratší než jeden rok. Ztráta na bankovním účtu zůstala neměnná. Evidovaný zisk z minulých období je tvořen amortizací diskontu za rok 2015, současný zisk je opět tvořen amortizací diskontu.

Změny v rozvaze 2016

256	677 500	428	67 500
221	- 520 000	710	90 000
Σ	157 500	Σ	157 500

V roce 2017 je již cenný papír splatný. Za první čtvrtletí účetní jednotka obdržela úrok a následně byla také vyplacena hodnota dluhopisu. Na bankovním účtu již evidujeme zisk, a to ve výši diskontu.

Změny v rozvaze 2017

221	180 000	428	157 500
		710	22 500
Σ	180 000	Σ	180 000

Z pohledu emitenta je potřeba opět stanovit výši diskontu a jeho amortizaci. V tomto případě bude diskont odlišný oproti diskontu u investora, protože do pořizovací ceny nemůže být zahrnuta provize. Diskontem u emitenta je rozdíl mezi nominální hodnotou 700 000 Kč a emisní hodnotou 500 000 Kč (viz příklad č. 4.3).

Rovnice 4.6 – výpočet diskontu a jeho amortizace z pohledu emitenta

$$\text{diskont} = \text{nominální hodnota} - \text{emisní kurz}$$

$$200\,000 = 700\,000 - 500\,000$$

$$\text{amortizace diskontu} = \frac{\text{diskont}}{\text{počet období}}$$

$$25\,000 = \frac{200\,000}{8}$$

Zdroj: Strouhal 2010, str. 92

Účtování o dluhopisu je započato emisí dluhopisu, kdy je cenný papír evidován ve jmenovité hodnotě, a tato hodnota je rozlišena na hodnotu emisního kurzu a diskontu, který vychází z rozdílu mezi jmenovitou hodnotou a emisním kurzem. V dalších obdobích účetní jednotka eviduje úroky, které

lineárně rozpouští do nákladů. V okamžiku splatnosti dluhopisu dojde k proplacení jmenovité hodnoty tohoto dluhopisu (viz tabulka č. 4.10)

Tabulka 4.10 – účtování diskontovaného dluhopisu z pohledu emitenta dle české legislativy

Datum	Text	Částka	MD	D
1.4. 2015	Emise dluhopisu	700 000	x	473
		500 000	375	x
		200 000	381	x
1.4. 2015	Inkaso emisního kurzu	500 000	221	375
30.6. 2015	Amortizace diskontu	25 000	562	381
30.9. 2015	Amortizace diskontu	25 000	562	381
31.12. 2015	Amortizace diskontu	25 000	562	381
30.3. 2016	Amortizace diskontu	25 000	562	381
1.4.2016	Reklasifikace dluhopisu	600 000	473	241
30.6. 2016	Amortizace diskontu	25 000	562	381
30.9. 2016	Amortizace diskontu	25 000	562	381
31.12. 2016	Amortizace diskontu	25 000	562	381
31.3.2017	Amortizace diskontu	25 000	562	381
31.3.2017	Výplata dluhopisu v okamžik splatnosti	700 000	241	221

Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2015 účetní jednotka eviduje na bankovním účtu růst ve výši jmenovité hodnoty dluhopisu. Zároveň však dosahuje v tomto období ztráty, která je způsobena amortizací diskontu. Výše této ztráty odpovídá hodnotě všech úroků za dané období.

Změny v rozvaze 2015

381	125 000	710	- 75 000
221	500 000	473	700 000
Σ	625 000	Σ	625 000

Rozvaha za rok 2016 je obdobná oproti předchozímu období. Cenný papír, který účetní jednotka drží jako dlouhodobý, je nutné překlasifikovat na krátkodobý, jelikož doba splatnosti je nyní již kratší než jeden rok. Zůstatek na

bankovním účtu zůstal neměnný. Evidovaná ztráta z minulých let je tvořena amortizací diskontu za rok 2015, současná ztráta je opět tvořena amortizací diskontu.

Změny v rozvaze 2016

381	25 000	429	- 75 000
221	500 000	710	- 100 000
		473	700 000
Σ	525 000	Σ	525 000

V roce 2017 je již cenný papír splatný. Za první čtvrtletí účetní jednotka vyplatila úrok a následně byla také vyplacena hodnota dluhopisu. Na bankovním účtu již evidujeme ztrátu, a to ve výši diskontu.

Změny v rozvaze 2017

221	- 200 000	429	- 175 000
		710	- 25 000
Σ	- 200 000	Σ	- 200 000

4.3.2 Přístup k ocenění dle IFRS

Podle mezinárodních účetních standardů řadíme diskontovaný dluhopis, který je účetní jednotkou držen do splatnosti, do kategorie HTM. Při prvotním rozpoznání je cenný papír oceněn reálnou hodnotou. Tuto hodnotu je možné navýšit o transakční náklady. Při následném přecenění je cenný papír oceněn metodou amortizovaných nákladů. To znamená, že hodnota dluhopisu bude v zůstatkové ceně a bude navyšována o amortizaci diskontu pomocí efektivní úrokové míry.

Při prvotním ocenění účetní jednotka vychází z reálné hodnoty. Vzhledem k tomu, že reálná hodnota se shoduje s cenou pořizovací, bude vlastně použita pořizovací cena. Mezinárodní standardy u této kategorie finančních nástrojů umožňují zahrnutí transakčních nákladů do reálné hodnoty. Výchozí hodnota bude stejná jako u přístupu dle české legislativy.

Efektivní úroková míra je 3,7855 % čtvrtletně. Hodnota efektivní úrokové míry byla stanovena pomocí nástrojů programu MS Excel. Výši amortizace diskontu je možné vypočítat pomocí vzorce (viz rovnice 4.7 a rovnice 4.8).

Rovnice 4.7 – výpočet amortizace diskontu dluhopisu za první období

amortizace diskontu

$$= \text{počáteční stav hodnoty dluhopisu} \times \text{efektivní úroková míra}$$

Zdroj: vlastní zpracování

Rovnice 4.8 – výpočet amortizace diskontu dluhopisu v dalších obdobích

amortizace diskontu

$$= (\text{počáteční stav hodnoty dluhopisu} + \text{kumulovaný diskont}) \times \text{efektivní úroková míra}$$

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka obsahující výpočet amortizace diskontu je uvedena v přílohách (viz příloha č. 3). Účtování bude vypadat velmi obdobně jako tomu je u české legislativy (viz tabulka 4.11).

Tabulka 4.11 – účtování diskontovaného dluhopisu z pohledu investora dle IFRS

Datum	Text	Částka	MD	D
1.4. 2015	Nákup dluhopisu	500 000	065	221
1.4. 2015	Úhrada provize	20 000	065	221
30.6. 2015	Amortizace diskontu	19 685	065	665
30.9. 2015	Amortizace diskontu	20 430	065	665
31.12. 2015	Amortizace diskontu	21 203	065	665
30.3. 2016	Amortizace diskontu	22 006	065	665
30.6. 2016	Amortizace diskontu	22 839	065	665
30.9. 2016	Amortizace diskontu	23 704	065	665
31.12. 2016	Amortizace diskontu	24 601	065	665
31.3.2017	Amortizace diskontu	25 532	065	665
31.3.2017	Inkaso jmenovité hodnoty v okamžik splatnosti	700 000	221	065

Zdroj: vlastní zpracování

Dopad na rozvahu je následující. Stejně jako tomu bylo u změn v rozvaze podle české legislativy, i tady se hodnota záporného zůstatku na bankovním účtu nemění. V roce 2015 je dále možné sledovat evidenci dluhopisu, přičemž součástí hodnoty jsou také transakční náklady.

Změny v rozvaze 2015

065	581 318	710	61 318
221	- 520 000		
Σ	61 318	Σ	61 318

Změny v rozvaze pro rok 2016 jsou obdobné roku 2015. Opět evidujeme změnu v podobě zisku z minulých let ve výši, která odpovídá zisku z předchozího období. Dále jsou patrné úroky za dané období.

Změny v rozvaze 2016

256	674 468	428	61 318
221	- 520 000	710	93 150
Σ	154 468	Σ	154 468

V roce 2017 jsou obdrženy poslední úroky a následně končí splatnost dluhopisu. Na bankovním účtu již evidujeme kladný zůstatek. Výše zisku odpovídá rozdílu mezi pořizovací cenou dluhopisu a jeho jmenovitou hodnotou.

Změny v rozvaze 2017

221	180 000	428	154 468
		710	25 532
Σ	180 000	Σ	180 000

Emitent oproti investorovi eviduje v účetnictví závazek z emitovaných dluhopisů. Hodnota tohoto závazku je snížena o diskont, a ten je dále alokován do nákladů pomocí metody efektivní úrokové míry. Čtvrtletní efektivní úroková míra je stanovena na 4,2956 %

Účtování diskontovaných dluhopisů je z pohledu emitenta dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví obdobné jako tomu je při účtování diskontovaných dluhopisů z pohledu emitenta dle české legislativy. (viz tabulka 4.12). Výpočet amortizace diskontu je stejný, jako tomu bylo u investora, s tím rozdílem, že nyní je efektivní úroková míra vyšší (viz příloha č.4).

Tabulka 4.12 – účtování diskontního dluhopisu z pohledu emitenta dle IFRS

Datum	Text	Částka	MD	D
1.4. 2015	Emise dluhopisu	700 000	x	473
		500 000	375	x
		200 000	381	x
1.4. 2015	Inkaso emisní hodnoty	500 000	221	375
30.6. 2015	Amortizace diskontu	21 478	562	381
30.9. 2015	Amortizace diskontu	22 401	562	381
31.12. 2015	Amortizace diskontu	23 363	562	381
30.3. 2016	Amortizace diskontu	24 366	562	381
30.6. 2016	Amortizace diskontu	25 413	562	381
30.9. 2016	Amortizace diskontu	26 505	562	381
31.12. 2016	Amortizace diskontu	27 643	562	381
31.3.2017	Amortizace diskontu	28 831	562	381
31.3.2017	Výplata dluhopisu v okamžik splatnosti	700 000	473	221

Zdroj: vlastní zpracování

Aby byly změny během doby splatnosti diskontovaného dluhopisu patrné, jsou zobrazeny v rozvaze pro období 2015 až 2017. V rozvaze pro rok 2015 evidujeme navýšení bankovního účtu o částku, kterou investor za dluhopis zaplatil. Amortizaci diskontu, respektive úroky evidujeme v nákladech příštích období. Na druhé straně rozvahy, v pasivech, evidujeme ztrátu ve výši úroků za dané období. Emitovaný dluhopis je zachycen ve jmenovité hodnotě.

Změny v rozvaze 2015

381	132 758	710	- 67 242
221	500 000	473	700 000
Σ	632 758	Σ	632 758

Změny v rozvaze 2016

381	28 831	429	- 67 242
221	500 000	710	- 103 927
		473	700 000
Σ	528 831	Σ	528 831

Změny v rozvaze 2017

221	- 200 000	429	- 171 169
		710	- 28 831
Σ	- 200 000	Σ	- 200 000

4.3.3 Vyhodnocení přístupů k ocenění

Přístup české legislativy a mezinárodních standardů je z počátku stejný. Oba přistupují ke vstupní ceně jako k pořizovací ceně, jejíž součástí jsou také transakční náklady. Avšak při následném ocenění se již přístupy rozcházejí. Dle české legislativy jsou dluhopisy oceněny pomocí amortizace diskontu. Tato amortizace roste lineárně v čase. U mezinárodních standardů je užitá metoda efektivní úrokové míry. Díky této metodě jsou úroky v první fázi nižší, nicméně ve fázi druhé tyto úroky rostou. Ve výsledku je takto dosaženo stejné hodnoty, jako tomu je u ocenění dle české legislativy.

Rozdíl tedy spočívá v odlišné metodě amortizace, kdy dle české legislativy jsou úroky konstantní po celou dobu držení dluhopisu, zatímco u mezinárodních standardů se mění.

Při ocenění dluhopisu z pohledu emitenta se rozdíly mezi jednotlivými přístupy k ocenění projevují ve větší míře. Je to způsobeno tím, že dle české legislativy je diskont u emitenta zachycen na straně aktiv v podobě nákladů příštích období. Tyto náklady jsou poté postupně snižovány pomocí amortizace. Nicméně tímto způsobem zachycení diskontu se postupná amortizace diskontu neprojeví v účetní hodnotě dluhopisu, protože dluhopis je zachycen ve jmenovité hodnotě. Při ocenění dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví je dluhopis v účetnictví zachycen v současné hodnotě a následnou amortizací diskontu, je hodnota dluhopisu průběžně aktualizována.

Přístup dle mezinárodních standardů zachycuje amortizaci diskontu v závislosti na skutečně půjčené částce za dané období, poskytuje tak věrnější obraz účetnictví než je tomu u přístupu dle české legislativy. Přestože je výpočet podle mezinárodních standardů efektivnější, co se účetnictví týče, jeho výpočet je také úměrně k tomu složitější. Je nutné znát výpočty z finanční matematiky a pomoci si výpočetním programem, naproti tomu ocenění podle české legislativy je snadné a není potřeba hlubších znalostí finanční matematiky.

4.4 Ocenění realizovatelných cenných papírů

Problematika ocenění realizovatelných cenných papírů je zajímavá, protože se přístupy k ocenění dle české legislativy a dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví neliší. Z tohoto důvodu není třeba uvádět pro jednotlivé přístupy samostatnou kapitolu. Způsob ocenění realizovatelných cenných papírů je předveden na realizovatelných dlouhodobých akciích (viz příklad č. 4.4).

Příklad 4.4 – nákup a prodej realizovatelných akcií

Společnost A nakoupila na trhu 500 akcií společnosti B za částku 500 000 Kč. Tyto akcie představují 5 % základního kapitálu emitenta.

K 31. 12. 2016 činí reálná hodnota tohoto balíku akcií 520 000 Kč. V březnu společnost A obdržela dividendu ve výši 50 Kč/akcie. V říjnu prodává společnost A na trhu polovinu akcií za výhodnou cenu 1 200 Kč/akcie.

K 31. 12. 2017 činí tržní cena akcie společnosti B pouze 700 Kč.

Zdroj: Strouhal 2010, str. 72 (upraveno)

4.4.1 Přístup k ocenění dle české legislativy a IFRS

Cenný papír označovaný jako realizovatelný je dle české legislativy takový cenný papír, který není určen k obchodování, není držen do splatnosti a není charakterizován jako majetkový. Podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví řadíme realizovatelné cenné papíry do kategorie AFS. Pro oba tyto přístupy platí, že při prvotním rozpoznání je cenný papír oceněn reálnou hodnotou, která v tomto případě odpovídá pořizovací ceně. Dále platí, že v obou případech je přípustné, aby byly do pořizovací ceny zahrnuty transakční náklady. Následně je cenný papír přeceněn s kapitálovým dopadem do výsledku hospodaření (viz tabulka č. 4.13).

K okamžiku přecenění k datu 31. 12. 2016 je úkolem účetní jednotky výpočet reálné hodnoty akcií. Reálná hodnota akcií stanovena na 520 000 Kč, od této částky je odečtena pořizovací cena akcií 500 000 Kč. V následujícím roce se společnost rozhodla prodat polovinu akcií za částku 300 000 Kč. Proto je nyní reálná hodnota poloviny akcií 175 000 Kč a účetní hodnota je nyní 260 000 Kč. Pro oba okamžiky přecenění akcií na reálnou hodnotu je v rámci zaúčtování nutné rozlišit na účtu 063 oceňovací rozdíl.

Tabulka 4.13 – účtování nákupu a prodeje realizovatelných akcií

Č.	Text	Částka	MD	D
1	Nákup akcií	500 000	063	221
2	Přecenění na reálnou hodnotu k 31. 12. 2016	20 000	063OR	414
3	Inkaso dividend	25 000	221	665
4	Prodej ½ akcií	300 000	221	661
5	Vyřazení ½ akcií			
	a) Pořizovací cena	250 000	561	063
	b) Oceňovací rozdíl	10 000	414	063OR
6	Přecenění na reálnou hodnotu k 31. 12. 2017	85 000	414	063OR

Zdroj: vlastní zpracování

V rozvaze pro rok 2016 evidujeme navýšení finančního majetku v reálné hodnotě akcie, přičemž je oddělen oceňovací rozdíl. Výše oceňovací rozdílu se také projevila ve vlastním kapitálu na účtu oceňovací rozdíly z přecenění

majetku. Na bankovním účtu je záporný zůstatek, protože je v tomto období realizován nákup těchto akcií.

Změny v rozvaze 2016

063	500 000	414	20 000
063OR	20 000		
221	- 500 000		
Σ	20 000	Σ	20 000

V následujícím období, v roce 2017 je realizován prodej akcií. Společnost se rozhodla uskutečnit prodej pouze u poloviny akcií. Z tohoto důvodu evidujeme v rozvaze pro rok 2017 hodnotu majetku pouze ve výši 250 000 Kč. Účetní jednotka tímto prodejem zvýšila zůstatek na bankovním účtu a zároveň realizovala zisk ve výši 75 000 Kč. V úhrnném součtu je bilance nulová.

Změny v rozvaze 2017

063	250 000	414	- 75 000
063OR	- 75 000	710	75 000
221	- 175 000		
Σ	0	Σ	0

4.4.2 Vyhodnocení přístupů k ocenění

Ocenění realizovatelných cenných papírů podle české legislativy je shodné s mezinárodními standardy účetního výkaznictví. Z tohoto důvodu je možné konstatovat, že hodnota realizovatelných cenných papírů má opravdu správnou vypovídací schopnost. Tento způsob ocenění umožňuje zachycení zisků, případně ztrát z přecenění separovaně od výsledku hospodaření. Takže i v případě, kdy by docházelo k častým výkyvům reálné hodnoty cenných papírů, nedojde ke zkreslení výsledku hospodaření. Tyto změny hodnoty jsou zachyceny pomocí kapitálového účtu. To znamená, že výsledná hodnota realizovaného cenného papíru se ve výsledku hospodaření projeví až ve chvíli, kdy dojde k prodeji cenného papíru.

Výhodou ocenění cenných papírů, které jsou kotovány na aktivním trhu, metodou reálné hodnoty s kapitálovým dopadem je snadná dostupnost

potřebných informací o cenném papíru. Samotný výpočet reálné hodnoty není složitý, a proto by účetním jednotkám neměl činit problémy.

5 Závěr

Záměrem diplomové práce bylo seznámení s metodami ocenění cenných papírů podle přístupů z hlediska české legislativy a mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Mohu konstatovat, že tato problematika je velmi rozsáhlá a je důležitou složkou účetnictví především proto, že značná část rozvahových položek patří do této problematiky a následně tak utváří celkový obraz společnosti. Tento názor je podpořen faktem, že problematice oceňování cenných papírů je z hlediska mezinárodních standardů účetního výkaznictví věnováno hned několik standardů. Tyto mezinárodní standardy patří mezi klíčové přístupy, proto i Česká republika usiluje o harmonizaci s mezinárodními standardy. Postupně jsou tak metody ocenění v české legislativě přibližovány metodám dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Avšak v současnosti jsou stále patrné mnohé odlišnosti.

Na první odlišnosti je možné narazit již při charakteristice základních pojmů, jako jsou finanční nástroje, finanční aktivum či reálná hodnota. Výrazným rozdílem mezi těmito přístupy je klasifikace finančních nástrojů. Zatímco česká legislativa vymezuje jednotlivé finanční nástroje, tak mezinárodní standardy účetního výkaznictví využívají spíše obecných definic, dle kterých jsou následně finanční nástroje klasifikovány. Způsob obecných definic a následné klasifikace považuji jako velmi výhodný. Tento názor zastávám, protože v případě neobvyklých či zatím neznámých situací je možné se řídit pomocí těchto obecných definic, zatím co dle české legislativy bychom řešení v takovéto situaci hledali obtížně.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví definují samotné pojmy a kategorie finančních nástrojů poměrně úzce oproti české legislativě. Zároveň je potřeba upozornit na fakt, že samotné finanční nástroje jsou v české legislativě širěji definovány v rámci finančních institucí, což je zřejmě způsobeno proto, že legislativa finančních institucí je více harmonizována s mezinárodními standardy účetního výkaznictví.

Poté co byla vymezena klasifikace finančních nástrojů, včetně metod ocenění, které k nim přísluší, bylo přistoupeno k teoretickému srovnání obou přístupů. V této části diplomové práce bylo poukázáno na to, že jedním

z největších rozdílů mezi přístupy k ocenění je absence metody současné hodnoty v české legislativě. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví umožňují dosažení věrného a poctivého obrazu účetnictví pomocí metody současné hodnoty, kde je hodnota finančního nástroje prvotně vykázána v současné hodnotě a teprve poté je postupně navyšována o amortizaci. Tento způsob ocenění umožňuje alokaci úroků do správného období. Naproti tomu jsou finanční nástroje, které by mohly být oceněny metodou současné hodnoty, dle české legislativy vykazovány ve jmenovité hodnotě. Takto je způsobena nesprávná alokace úroků, jelikož nejsou vykazovány odděleně a proto jsou zahrnuty ve výsledku hospodaření již v prvním roce účtování.

Avšak je možné najít také oblasti ocenění, které se dle obou přístupů příliš neliší, ba dokonce jsou shodné. Příkladem takového ocenění je stanovení hodnoty finančního nástroje pomocí reálné hodnoty, která vychází z informací dostupných na finančních trzích. Nicméně i přes tuto shodu ve způsobu ocenění, je potřeba podotknout, že v České republice nejsou finanční trhy dostatečně rozvinuty, a proto by pro účetní jednotky mohlo být obtížné stanovit reálnou hodnotu. Nabízí se tak otázka, do jaké míry jsou tyto reálné hodnoty vyplývající z finančních trhů v České republice opravdu reálné.

Je možné konstatovat, že problematika oceňování cenných papírů je stále aktuálním tématem, a to i přesto, že je spousta účetních jednotek přesvědčena, že se jich tato problematika netýká. Dá se předpokládat, že postupnou harmonizací české legislativy v oblasti oceňování cenných papírů ve výsledku přispěje k rozvoji finančních trhů. Především z toho důvodu, že zvyšování vypovídací schopnosti finančních výkazů bude mít za následek snížení rizika při investicích a v důsledku toho bude interesováno více investorů. Domnívám se proto, že v průběhu několika dalších let bude neustále docházet k vývoji oblasti ocenění finančních nástrojů, což je podpořeno také vznikem nového standardu IFRS 9.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

a) Knižní zdroje

DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. Aktualiz. a rozš. vyd. Brno: BizBooks, 2014. [cit. 2017-04-09]. Daně a účetnictví (BizBooks). ISBN 978-80-265-0149-7.

JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2013*. 3. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. [cit. 2017-04-09]. ISBN 978-80-247-4710-1.

STROUHAL, Jiří. *Oceňování v účetnictví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, [cit. 2017-04-09]. ISBN 978-80-7478-366-1.

STROUHAL, Jiří. *Peněžní prostředky a cenné papíry v účetnictví podnikatelů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, [cit. 2017-04-09]. Téma (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-557-1.

ŠEBESTÍKOVÁ, Viola. *Účetnictví podnikatelských subjektů II*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013, [cit. 2017-04-09]. ISBN 978-80-248-3141-1.

b) Právní normy

Vyhláška č. 500/2002 Sb. [cit. 2017-04-09]. Dostupná také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto-v2002-500/>

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. [cit. 2017-04-09]. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchodni-korporace/>

Zákon č. 92/2012 Sb., občanský zákoník. [cit. 2017-04-09]. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování. [cit. 2017-04-09]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-151>

Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový. [cit. 2017-04-09]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-191>

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. [cit. 2017-04-09]. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto/>

Nařízení komise (EU) č. 1255/2012, ze dne 11. prosince 2012. [cit. 2017-04-09]. Dostupné také z: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:360:0078:0144:CS:P
DF

c) Elektronické dokumenty

GÜRLICH, Richard. *Problematika cenných papírů podle NOZ* [online]. 2013 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.businessinstitut.cz/problematika-cennych-papiru-podle-noz>

IFRS 9: classification and measurement [online]. 2014 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: https://www.pwc.com/hu/hu/services/assets/ifrs_kiadvanyok/in_depth/ifrs9_classification_and_measurement.pdf

IFRS 9 financial instruments [online]. London, 2016 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/WSS/WSS%202016/2.%20IFRS%2009%20Presentation%20Materials%20.pdf>

STROUHAL, Jiří. *Účtování krátkodobých a realizovatelných majetkových cenných papírů – komparace české úpravy s IFRS/IAS* [online]. 2006, , 7 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/.content/galerie-dokumentu/2006/prispevky/Jiri.Strouhal.pdf>

ŠOVAR, Jan. *Co vše je dluhopis? Odpověď by měla dát aktuální novela příslušného zákona*. 2014. [cit. 2017-04-09]. Dostupné také z: http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/2560_co-vse-je-dluhopis-odpoved-by-mela-dat-aktualni-novela-prislusneho-zakona

Údaje o trhu. Burza cenných papírů Praha [online]. 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.pse.cz/udaje-o-trhu/akcie/historicka-data/?ID_NOTATION=143626449&ISIN=CZ0009000121&c45275%5BDATETIME_TZ_START_RANGE%5D=01.11.2016&c45275%5BDATETIME_TZ_END_RANGE%5D=10.04.2017&c45275-page=1&per-page=50

SEZNAM ZKRATEK

AFS – realizovatelná finanční aktiva

CP – cenné papíry

D – strana dal

FVOCI – ocenění ve fair value jež ovlivní výsledek hospodaření kapitálově

FVPL – Finanční aktiva a závazky přeceňované na fair value s dopadem do výsledku hospodaření

HTM – investice držené do splatnosti

IFRS – mezinárodní standardy účetního výkaznictví

LR – poskytnuté úvěry a pohledávky

MD – strana má dáti

NOZ – Zákon č. 92/2012 Sb., občanský zákoník

OCI - jiné smluvní příjmy

SPPI – smluvní peněžní toky

ZOK – Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

ZoÚ – Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 21. 4. 2017.

Strakošová

.....
jméno a příjmení studenta

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – rozhodovací schéma dle IAS 39

Příloha č. 2 – rozhodovací schéma dle IFRS 9

Příloha č. 3 – Diskontovaný dluhopis u investora dle IFRS

Příloha č. 4 – Diskontovaný dluhopis u emitenta dle IFRS